

Pisatelj France Bevk bere na srečanju koroških partizanov črtico Naše morje

Letošnjemu srečanju nekdanjih koroških borcev na Veliki planini vreme ni bilo naklonjeno. Vse dopoldne je deževalo in številni partizani in njihovi svojci so se morali umakniti v prostore hotela Šimnovec in se v poslopje zgornje postaje žičnice. Vendar slabo vreme ni oviralo vseh, ki so se pripeljali na srečanje z obeh strani meja, da se ne bi povselili in obudili spomine na leta svojega partizanskega tovarišstva. Prirediteljema — Zvezi koroških partizanov, v Celovcu in Odboru koroških borcev pri ZZB NOV — je srečanje lepo uspelo.

Kulturni del sporeda se je odvijal pred hotelom Šimnovec. Po pozdravnih nagovorih so nastopili zbor srednješolcev z Jesenic, zborček in harmonikarji iz Kamnika ter recitatorji iz avstrijske Koroške. Pesnica Vida Brestova je recitirala eno svojih partizanskih pesmi, ki jih je zložila med NOB na Koroškem, pisatelj France Bevk pa je prebral svojo črtico Naše morje.

Po programu so vsem udeležencem srečanja postregli s partizanskim golažem. Do pozne popoldanske ure so na planini obujali spomine na razne akcije med NOB: na Mežico, na Bistrico v Rožu in druge. Za vse je bilo srečanje prijetno doživetje, posebno še za mladino, ki je bila prišla v velikem številu. Spominjala se bo besed predsednika Franca Leskoška-Luke, ki jih je namenil mladim na srečanju: »...Prav takih srečanj si v bodoče želimo, da bo mladi rod vedel, kako so se starši borili za cilje NOB in da bodo znali te pridobitve tudi ceniti.«

POHOD PO POTEH I. SNOUB TONE TOMŠIČ — Na dvodnevem pohodu so mladinci vseh petih ljubljanskih občin in vojakji enote Toneta Tomšiča, ki so sodelovali na pohodu, obiskali kraje, kjer so med NOB stopali borci Tomšičeve brigade. Kolona avtobusov je v soboto, 1. junija, odpeljala iz Ljubljane in se ustavila v Ambrusu, kjer je bil prvi partizanski miting. Zatem je kolona krenila v Zagradec, kjer je bila osrednja proslava. Na mitingu pod »Martinovim kozolcem« je proslava dosegla svoj višek s prihodom Franca Leskoška-Luke. Program, ki so ga izvedli vojakji iz enote Toneta Tomšiča in Akademski pevski zbor Tone Tomšič, je navdušil številne vaščane. Slabo vreme in dež v nedeljo nista mogla pokvariti slavnostnega vzdušja. Za mlade ljudi, ki so se udeležili pohoda, je srečanje s »tomšičevci« in njihovo pripovedovanje nepozabno doživetje.

V metliški občini skrbijo za prenašanje tradicij NOB

V soboto, 1. junija 1968, je bila v kino dvorani v Metliki občinska skupščina Zveze združenj borcev NOV. Poleg delegatov so se skupščine udeležili še: sekretar republiškega odbora ZZB NOB Slovenije Stane Bizjak-Kosta ter poslanca republiške skupščine Slovenije dr. Albin Pečavar in Ivan Žela, predstavnik 15. udarne brigade Vinko Kopic in predstavniki občinske skupščine

Obširno poročilo o delovanju in problemih ZZB NOV v občini je podal predsednik Franc Jakljevič. Govoril je o delovanju komisij pri občinskem odboru ZZB in o delu združenj. Najbolj aktivna je bila komisija, ki ji je poverjena skrb za borce. Reševala je materialne in zdravstvene probleme borcev. V letu 1968 je bilo priznано borcem 165 priznavalnin, 73 borcev je dobilo zdravstveno zaščito, rešeno je bilo 19 pokojnin. Nerešenih je ostalo 80 novih pršenj za pomoč borcem.

Se danes se čutijo posledice v tem, ker po vojni ni bilo v občini industrije in borci niso imeli možnosti zaposlitve. Tako je ostalo brez zaposlitve 160 borcev, pozneje pa se zaradi bolezni in let niso mogli zaposliti. Tudi možnosti brezplačnega

ljen poseben koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije. Zbrano je bilo precej sredstev, pri tem so se posebno izkazali tudi mnogi krajevni odbori ZZB NOV.

V obširni razpravi je govoril tudi predstavnik 15. udarne brigade, Vinko Kopic. V imenu pripravljalnega odbora za proslavo je govoril o pripravah za proslavo 25. obletnice ustanovitve brigade. Ta bo 1. septembra 1968 v Metliki. Hkrati bo tradicionalno srečanje vseh borcev kot vsako leto.

Tako v uvodnem poročilu kakor v razpravi je bila poudarjena pomembnost spomeniške in zgodovinske dejavnosti, ki je bila v zadnjem letu zelo razgibana. Odkrili so spomenika na Radovici in v Bušnji vasi, urečili grobišča. Pri tem so se lepo izkazali prebivalci obeh vasi. Na osnovni šoli v Metliki že več

15. brigade bosta izšli tudi knjigi o padlih borcih in žrtvah vojne ter knjiga o zgodovini belokranjskega bataljona. Večkrat je bilo poudarjeno, da je treba še bolj stremeti za

tem, da se ohranijo tradicije in zgodovina NOB. Pri tem pa niso toliko važni datumi kakor vsebina in smisel NOB. Zlasti na mlade je treba prenašati vrline, ki so prevladovala med borci v

NOB: tovarišstvo, humanost in poštrevnost.

Ob koncu so delegati razrešili stari odbor in izvolili novega ter delegate za republiško skupščino ZZB NOV. Regina Fir

SMRT ROBERTA KENNEDYJA: NOV MEMENTO

Svet je ostrmel in se zgrozil: po štirih letih in pol, odkar je bil ubit predsednik ZDA John Kennedy, je postal tarča morilske krogle tudi njegov brat senator Robert Kennedy.

Kot politik, ki je odločno usmeril korak k progresivnemu realizmu, je postal žrtev taistih temnih sil, ki so ubile njegovega brata Johna in Martina Luthra Kinga, taistih sil, ki jim je napoti vse, kar je naprednega, ki sejejo širom po svetu ljuljko zmede in sovraštva, ki jim je vseeno, če umirajo milijoni ljudi v umazanih vojnah, samo da je zadosteno evangeliju imperialistične dominacije.

Najbolj civilizirana dežela na svetu je postala eldorado političnih umorov...

Atentat na Roberta Kennedyja pomeni nov napad na vse. Kar je svetlega in človeškega na svetu, na vse človeštvo, ki bi rado živel v miru. Nad svet, ki si želi prihodnost življenja, ne pa smrti, se je dvignil nov, grozljiv zugač memento!

(Daljši komentar berite na 7. strani!)

BESEDE IN DEJANJA

● Dialektično soočenje

Pri nas doživljamo dinamično življenje, katerega značilnost je v tem času, da čedalje bolj prodira spoznanje, da ni mogoča več idilna koeksistenca med starim in novim, med nizko kvaliteto in podpoprečnostjo ter visoko kvaliteto in nadpoprečnostjo. Tu se stvari bolj ali manj zaostrojujejo. Komunisti se tega ne bi smeli bati, ampak videti v tem dialektično soočenje protislovij, ki vodi k napredku. Ob tem pa se pojavlja cela vrsta tudi nerealnih in takih zahtev, ki peljejo nazaj.

Stane Kavčič — Delo — 5. VI. 1968

● Socializem in razlike

Nemalokrat izvirajo enačarske težnje iz dejstva, da imamo na eni strani precej ljudi z dohodki 300.000 din in več, na drugi strani pa ljudi s 40.000 din. Če se postavimo na stališče, da dohodki ne smejo presegati npr. 400.000 din, s tem ne rešujemo problema. Takšna pot bi kvečjemu omejevala strožnost in usvarjalnost ljudi. To

sicer ne pomeni, da ni treba spremljati gibanja visokih prejemkov, ampak še važnejše je, da vidimo tudi, kaj je z nizkimi. Če delavcu ne moremo dati več kot 40.000 din, to pomeni, da nekaj s storilnostjo ni v redu. Zastavlja se vprašanje, kaj je bolje, da imamo nizko produktivna mesta, ki omogočajo tako nizke prejemke, ali da evidentiramo take ljudi kot nezaposlene in jim izplačujemo podporo. Perspektiva je lahko samo ta: visoko produktivna delovna mesta, ki omogočajo tudi višje osebne dohodke. Komunist — 31. V. 1968

● Zenica napreduje...

Kolektivno železarno v Zenici se ni treba ubadati z dvomi, ki tarejo zvezne organe. Ta največji kolektiv v državi 13.500 delavcev, prehaja sedaj v ključno fazo razširitev. Do leta 1972 namravajo zvišati proizvodnjo od enega na dva milijona ton jekla. Do takrat bodo sprejeli na delo še 2.500 delavcev... Do leta 1972 bodo potrebovali tudi več sto inženirjev. Politika — 4. VI. 1968

● Pomanjkljiva izobrazba

Iz obširne analize o izobraževanju odraslih, ki jo je letos pripravila zveza delavskih univerz Slovenije, preberimo samo tale odstavek: »Po analizi republiškega sekretariata za delo, je v letu 1965 imelo pomanjkljivo izobrazbo v slovenskem gospodarstvu: 39,7 odstotka zaposlenih na delovnih mestih, ki zahtevajo poklicno šolo; 61,4 odst. zaposlenih na delovnih mestih, ki zahtevajo tehniško

ali drugo enakovredno srednjo šolo; 65 odst. zaposlenih na delovnih mestih, ki zahtevajo visjo ali visoko šolo. Med zaposlenimi s pomanjkljivo izobrazbo, je bilo 53,6 odst. mlajših od 35 let!« Delo — 3. VI. 1968

● Podjetnost, ki včasih spodleti

Možnosti, da skupina občanov ustanovi podjetje, so se mnogi poslužili precej na široko. Podjetni ljudje so ustanavljali manjša podjetja z manjšo ali večjo perspektivo, prepričani, da bodo poslovali bolje kot podjetja, v katerih so do tedaj delali. Priznati je treba, da so nekateri tudi dosegli uspehe. Seveda pa je bilo več takih, ki niso uspeli, kar nam potrjuje, da za uspeh podjetja ni dovolj samo dobra volja, ampak je predvsem treba poznati delo in trg, imeti pa je treba tudi pravo mero in okus. Ekonomska politika — 3.9. VI. 1968

● Ugotovitve o zaostalosti

Najprej splošna ugotovitev, da je umrljivost dojenčkov še zmeraj visoka — 7 odst. — da pri nas še zmerom domuje tuberkuloza, da gre porast stroškov za zdravstveno zavarovanje v doberni smeri na račun nesreč pri delu in raznih poklicnih bolezni. Nato se zgrozi ob podatku, da živi v jugoslovanskem prostoru kar 36 odst. kmetov. Za te kmete potrosimo letno komaj 0,6 odst. nacionalnega dohodka za potrebe njihovega zdravja.

Če je v jugoslovanskem prostoru minimalno zdravstveno zavarovano le okoli 75 odst. prebivalstva, za Slovenijo trdimo, da je zavarovano malone celotno število prebivalcev. Če predstavljajo za Jugoslavijo umrljivost dojenčkov problem, je ta problem skoraj nič za Slovenijo ob 2,6-odstotni umrljivosti, kar približuje našo republiko ravni visoko razvitih držav. Tuberkuloze pri nas ni, so le primeri tuberkuloznih obolenj, ki pa zadevajo paciente, ki so se k nam priselili iz drugih republik. Nizka odsotnost z dela v naši republici — 3,56 odst. — dovoljuje domnevo, da je delavsko zavarovanje pri nas dobro urejeno ter da ne potrebuje nobenih bistvenih korektur. Nedeljski dnevnik — 2. VI. 1968

● Kmetijstvo v številkah

Lani je delovalo v Sloveniji 97 zadrug in 22 posestev ter kombinatov, ki so imeli 68.400 ha obdelovalne zemlje. Ob njih pa deluje 194.855 kmečkih gospodarstev, med njimi 111.074 v velikosti 0,5 ha, 27.018 v velikosti 4-8 ha, 12.113 v velikosti 8-10 in 41.651 v velikosti 10 ha.

Po najnovejših podatkih je zdaj na Slovenskem okoli 99.000 čistih kmetov, vsa druga gospodarstva so mešana in nekmetiška in imajo okoli 35 odst. zemljišče, okrog 59 odst. majhnih gospodarstev pa išče dohodek v nekmetijskih dejavnostih, čimer dobivajo dodaten vir sredstev za zboljšanje delovanja. Kmečki glas — 30. V. 1968

Predsednik Tito o aktualnih problemih. — Ob skupni seji predsedstva in izvršnega komiteja CK ZK Jugoslavije je predsednik Tito v intervjuju generalnemu direktorju RTV Beograd Zdravku Vukoviću govoril o problemih, ki so bili na dnevnem redu seje. Omenil je, da so nas dogodki prehiteli in da nismo nismo imeli preveč izostrenega poslušanja, da bi hitreje reševali študentska vprašanja. Mnogo važnejša pa so vprašanja samoupravljanja v podjetjih in delovnih kolektivih, ki jih je treba prav tako nujno rešiti.

Brandt obišče Jugoslavijo. — Zunanji minister ZR Nemčije Willy Brandt je pred odhodom na uradni obisk v SFRJ dejal, da se bodo pogovori z državnim sekretarjem za zunanje zadeve Markom Nikezićem vrtili v glavnem okrog mednarodne politike, evropske varnosti in zahodnonemško-jugoslovanskih odnosov. V Bonnu od obiska ne pričakujejo nobenih neposrednih rezultatov.

Pogovori Nikezić-Stewart. — V poslopju državnega sekretariata za zunanje zadeve v Beogradu sta državni sekretar za zunanje zadeve Marko Nikezić in britanski zunanji minister Michael Stewart izmenjala mnenja o mednarodnih vprašanjih, predvsem o položaju v Evropi. Britanski zunanji minister je glede evropske varnosti menil, da bi bilo koristno sklicati konferenco ob udeležbi Kanade in ZDA.

Študentje zahtevajo. — V Beogradu, Sarajevu, Nišu, Ljubljani in drugih jugoslovanskih mestih so študentje univerz na zborovanjih izražali svoje zahteve po boljšem gnotnem položaju, hitrejšem izvajanju reforme, nadaljnjem razvijanju samoupravljanja in odstranjanju deformacij v razvoju družbenih in ekonomskih odnosov. Izvršni svet Slovenije se v celoti strinja s problemi, ki so jih obravnavali študenti.

Seja CK ZK Slovenije. — Centralni komite ZKS je na svoji seji obravnaval dosedanje reorganizacije ZKS in nekatera vprašanja, ki zadevajo njeno nadaljnje izvajanje. Obravnaval in sprejel je teze za prvi statut ZK Slovenije ter s tem odprl javno razpravo o predlogu tega dokumenta, o katerem bo sklepal VI. kongres ZKS. Volitve kandidatov za VI. kongres — teh bo 445 — bodo do 30. junija.

DOGODKI TEDNA

Tunizijski parlamentarci v SFRJ. — Predsednik zvezne skupščine Milentije Popović je sprejel člane tunizijske parlamentarne delegacije. Poudaril je, da so odnosi med Jugoslavijo in Tunizijo iskreni in prijateljski ter da so pomemben faktor stabilnosti, posebno še v Sredozemlju. Predsednik nacionalne skupščine Tunizije dr. Mokadem je govoril o medsebojnem spoštovanju med državama.

De Gaullova vizija o francoski družbeni ureditvi. — V svojem govoru na francoski RTV je predsednik de Gaulle razmišljal o današnji francoski družbi. Kritično je odklonil ne samo komunizem, ampak tudi kapitalizem, češ da sta oba sistema pozabila na človeka. Kot tretjo pot je znova oživil zamisel o participaciji delavcev pri vodenju podjetja in delitvi dohodka.

Umrl je Randolph Churchill. — Umrl je britanski novinar in publicist Randolph Churchill, edini sin Winstona Churchilla. Star je bil 57 let. V času druge svetovne vojne je bil Randolph Churchill nekaj časa v Jugoslaviji pri vrhovnem štabu NOV in POJ kot posebni odposlanec svojega očeta, tedanjega premiera Winstona Churchilla. Predsednik Tito je pokojnikovi sorprogi poslal sožalno brzojavko.

Spopadi ob Jordani. — Na 20 km dolgi fronti črte premirja med Izraelom in Jordanijo je zopet spregovorilo orožje. Jordanski predstavniki v OZN je izjavil, da so izraelska letala z raketami obstreljevala jordansko mesto Ibid. Po njegovih izjavah je bilo 30 mrtvih in 60 ranjenih. Po jordanskih poročilih so bila sestreljena 4 izraelska letala, po izraelskih pa so se vsa letala vrnila.

Naser ob obletnici vojne. — Ob obletnici vojne na Srednjem vzhodu je predsednik Naser naslovil poslanico egiptovskemu ljudstvu. Dejal je, da si bo ZAR povrnila vse pravice, ki jih je izgubila v junjski vojni. Po njegovem mnenju Izrael vojaške zmage ni uspel spremeniti tudi v politično zmago. Poudaril je potrebo po ponovni zgraditvi egiptovskih oboroženih sil ter naraščanje razumevanja po vsem arabskem svetu.

Zbiri pribežal v Tunizijo. — Nekdanji načelnik štaba alžirske armade polkovnik Tahir Zbiri, ki so ga obdolžili, da je vodil neuspešni vojaški udar decembra lani, je dobil zatočišče v Tuniziji. Ta novica je povzročila še večjo napetost v odnosih med Alžirijo in Tunizijo. Zunanji minister Alžirije Bufetika je poklical tunizijskega veleposlanika Sakerja in mu sporočil protest svoje vlade.

Nova zakonodaja v ČSSR. — Na Češkoslovaškem so že sprejeli ali še pripravljajo vrsto zakonov v duhu novih političnih razmer. Zda ustanavljajo neodvisne sodne organe, neodvisni pa bodo postali tudi preiskovalni sodniki, ki so bili poprej odgovorni notranjemu ministrstvu. Pospešeno se pripravljajo na sprejetje novega zakona o tisku. Vlada se je strinjala z odpravo cenzure.

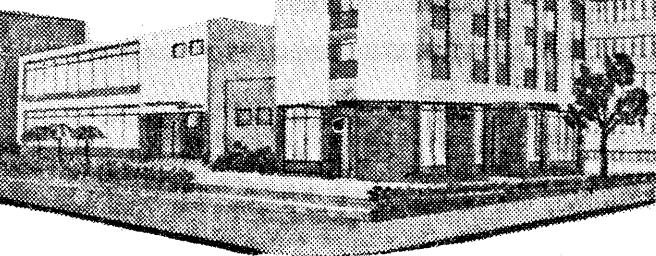
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Pačenje partizanskih napevov

Zadnje čase smo večkrat ogorčeni, ko razni popevkarji pačijo besedila po napevih naših lepih partizanskih pesmi. To se je odrazilo tudi v našem časopisu pred nekaj meseci. So ljudje, ki se ne zavedajo ali pa pozabljajo, kako so te lepe pesmi zvezele med okupacijo in tudi še vasa leta po vojni; vse jih je pelo, mlado in staro. Zato se človek sprašuje, kdo so

ljudje, ki spravljajo v javnost besedila dvomljive vrednosti, po napevu partizanskih pesmi. Pred nekaj dnevi se je odpravila z vlakom iz Ljubljane proti Jesenicam skupina 16 mladih ljudi, doma neke blizu Maribora in so šli na delo v Železarno na Jesenicah. Tako je pripovedoval nekdo od njih. Po odhodu vlaka so ob spremeljavi kitare prepevali razne popevke

in zabavali sebe in druge potnike. Se posebej so se razvneli, ko je prišlo v vagon nekaj deklet. Nihče bi ne imel ničesar proti ljubiteljem petja, če ne bi nekdo iz te skupine dejal kitaristu, naj zabrenka in zapoje kako »partizansko«. Res se ta ni dal prositi in začel je brenkati in peti popevko, ki nikakor ni sodila na napev partizanske pesmi.

Prijatelj, nekdanji aktivist in borec, s katerim sva bila navzoča, se ni mogel zdržati in je dokaj glasno zahteval, naj umolknejo, ker ga je le premočno zadelo pačenje pesmi. Vsi so res umolkli in nemo zrl predse. Dolgo je bilo tiho in kar nerodno mi je bilo, zato sem dejal kitaristu, da naj razume prijatelja, ki ne prenese kvarjenja besedil naših lepih pesmi. Dekle, ki je sedelo poleg, je dejalo: »Dobro smo razumeli tovariša.« Potem se je družba zopet razvnela in petje je zopet oživelo. Ko sva s prijateljem izstopila, sva pozdravila mladeniče in zdelo se mi je, da so dobro razumeli ta nesporazum. Sicer moramo razumeti mlade ljudi, ki iščejo svojo zabavo nova pota, zamerimo pa onim, ki spravljajo na svetlo popevke, ki žalijo čut nekdanjih borcev.

SS

F. H.

Kidričev muzej v Rogaški Slatini

Za obnovo hiše in restavracijska dela bodo prispevala vsa podjetja v državi, ki se po njem imenujejo

Se letos bodo pričeli z restavracijskimi deli in obnovo hiše, kjer je preživel svojo mladost eden naših največjih herojev in prvi predsednik slovenske vlade Boris Kidrič, katerega ime nosijo številna podjetja v državi.

Ker občina Šmarje pri Jelšah kot tudi odbor Zveze bor-

cev v Rogaški Slatini nimajo dovolj denarja za restavracijska dela ter ureditve dokumentacije, je odbor ZB NOV v Rogaški Slatini zabil vsa podjetja v državi, ki nosijo njegovo ime oziroma se imenujejo po velikem revolucionarju, da bodo prispevala potrebna finančna sredstva.

F. Hovnik

Počastitev v Šentjerneju na Dolenjskem

Take proslave pa še ni bilo v Šentjerneju na Dolenjskem — so menili vsi številni borci za severno mejo in člani ZZB NOV, ki so v družbi mladine tamkajšnje osemletke proslavili častitljiv jubilej 50. obletnice začetka borbe na naši severni meji.

Prosjetni kader se je res potrudil, da je izbral izmed dobrih najboljše dijake, ki so z recitacijami pesmi Otona Zupančiča in generala Maistra tako navdušili udeležence proslave, da jih ni bilo sram solza, ki so jim same od sebe polzele po licih. Navdušenje je raslo od točke do točke. Koga naj bi najbolj pohvalili? Harmonikarje, pevce šentjernejskega oktetja, pevski zbor osemletke ali tiste, ki so jim omogočili to znanje? Vse brez izjeme, tako je mnenje vseh, ki so se z ve-

seljem odzvali vabilu, da prisostvujejo svečanosti. Prav posebno je bil deležen prisrčnosti pozdrava predsednik skupščine občine Novo mesto, ki je počastil s svojo udeležbo osivele borce, med katerimi je bil navzok tajnik republiškega odbora zveze ter predstavniki

zveze iz Novega mesta in Ljubljane. Upamo, da je mladina, ki je pozorno poslušala zgodovinski oris tedanje dobe, dojela, da svoboda nikdar ne pride sama od sebe, temveč se je treba zanj boriti tako, kot so se borili slavljenci l. 1918 in borci NOV v času 1941—1945.

F. K.

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kvaliteti naših testenin.

Nepozabna svečanost

Pred kratkim so na Planini na Pohorju (Sv. Anton nad Vrhodrom) imeli nepozabno svečanost; na znani partizanski kmetiji pri DAIJNIKU so odkrili spominsko ploščo dvema borce, ki sta bila člana okrajnega komiteja KPS za Marnberg. To sta bila BOŽO VRBNJAK in RIBIČ.

Svečanost je pričel ANTON PUŠNIK, nekdanji sekretar odbora OF za kraj Planina na Pohorju in predsednik krajevnega združenja ZB NOV Vuzenica. Za njim je govoril o narodnoosvobodilnem boju v tem kraju in o padlih tovariših IVO

ŠKERLOVNIK, eden izmed prvih organizatorjev upora na tem območju, ki je tudi odkril spominsko ploščo. Pri svečanosti so sodelovali: godba na pihala tovarne poljedelskega orodja iz Mute, pevski zbor iz Vuzenice in Radelj ob Dravi. Nastopila je tudi šolska mladina osnovnih šol Planine na Pohorju in Vuzenice z recitacijami. Izvedli so lep kulturni program. Kljub dežju je semkaj tega dne prihitelo veliko domačinov in prebivalcev iz Vuzenice, Radelja in ostalih krajev. Prisotni so se v večernih urah vračali na svoje osamljene domove in kmetije.

D. M.

Gora nerešenih zahtevkov

Ni dvoma, da je naša družba že doslej vložila in še vlagala ogromne napore, da bi čim bolj uredila probleme bivših borcev NOV. Pomoč, ki jo daje v različnih oblikah, je iz leta v leto izdatnejša. Pri tem je upoštevati dejstvo, da se s staranjem borcev večja številna takih, ki nujno potrebujejo družbeno pomoč. Poleg drugih problemov, ki se postopoma, morda včasih prepočasno rešujejo, pa je pereč zlasti problem reševanja zahtevkov za priznanje posebne delovne dobe. Pred časom je bil namreč sprejet zakon, po katerem to priznanje dajejo komunalni zavodi za socialno zavarovanje. Kmalu zatem je izšel še zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetov-borcev. Število zahtevkov se je s tem povečalo. Dvomim pa, če jih je še kje toliko kot na goriskem območju. In vse to je romalo v Novo Gorico na Komunalni zavod za socialno zavarovanje! Tako imajo na tem zavodu še danes okrog 8000 nerešenih zahtevkov. Posamezniki so zahtevke vložili že pred tremi in celo štiri leti, a odgovora še niso prejeli. Ti ljudje upravičeno negotujejo in pritiskajo zdaj sem, zdaj tja, toda zahtevanega odgovora ne dobi. Ko povprašajo komunalni zavod za socialno zavarovanje, kdaj bo končno zahtevke rešen, dobijo odgovor, da tega ni moč pospešiti, ker imajo preveč dela in premalo delavcev! Je mar to res opravičljivo? Naj bo že tako ali drugače, borci zahtevajo odgovor, to pomeni, da je treba reševanje vlog pospešiti.

Franc Tomažič

PRED TURISTIČNO SEZONO

Spet smo dočakali tople dni in z njimi se je začela turistična sezona. Tuji bodo spet v množicah prihajali k nam z vseh koncev sveta, da bi se pri nas odpotili, seznanili z našimi ljudmi in si ogledali lepote naših krajev.

Pri nas smo jim pripravili marsikaj novega, kot to delamo vsako leto. Novi hoteli, moteli, taborišča, trgovine, gostilne... Toda ne bi pri vsem tem smeli pozabiti najvažnejšega: NASEGA PONOSA. Zavedati bi se namreč morali, da tuji pri nas vse mnogo bolj vidijo kot mi sami in da so do nas tudi kritični.

Najprej o zastavah! Letos bomo imeli več pomembnih praznikov in kot vedno ob takih priložnostih bomo razobesili zastave. To smo delali tudi do zdaj. Zal pa lahko vsakdo opazi, kakšne so te zastave. Včasih raztrgane, umazane, zmečkane, obidele, obešene narobe. Včasih take zastave obešijo ljudje, ki imajo doma milijone, ne najdejo pa nekaj tisoč starih dinarjev, da bi si kupili novo zastavo. Kako učinkuje na lepi, novi vili neprimerna zastava, posebno še, če stoji pred njo lep avto?

Drugo, kar hudo žali naš ponos, pa je hlapčevski odnos do tujcev. Posamezniki se jim klanjajo do pasu, ko bi lahko pokazali svoje spoštovanje z rahlim poklonom, prijaznim nasmehom,

vljudnostjo in vestnim opravljanjem svojega dela. Zdi se mi, da s pretirano vljudnostjo skušamo zakriti nekaj drugega, našo nemarnost, nevestno delo, hlapčevstvo itd.

Nadalje se mi zdi čudno od naših ljudi, da se nekako otepamo »partizanskega turizma«. Veliko je tujcev, ki vedo o naši osvobodilni vojni precej, več kot nekateri naši ljudje. Zato mnogi tujci zanima v naši deželi prav to, kaj se je godilo pri nas med zadnjo vojno in kako je bilo to. Radi bi slišali o partizanih iz ust neposrednih udeležencev. Veliko tujcev je bilo tudi pri nas pri partizanih in ti imajo zdaj že odrasle otroke. Tudi te zelo zanima, kako je bilo v vojni, ki so se v njej skupaj z našimi ljudmi bojevali tudi njihovi očetje. Koliko zaveznikov in talcev so rešili naši partizani, koliko vojnih ujetnikov in prisilnih delavcev je našlo pri nas zavetje?

Namesto da bi take ljudi peljali v partizanske kraje, jih pogosto silimo v nočne lokale gledat reči, ki jih imajo doma mnogo več in mnogo boljše. Tako tem ljudem ne pokažemo nič novega, nič pristnega. Ali nam ni že na stotine tujcev odkrito povedalo, da bi kaj takega, kot je bolnišnica »Franja«, pri njih obzidali z zlatom, če bi jo imeli.

OB TABORNE OGNI

Kljub temu, da imamo pri nas mnogo ljudi, ki odlično poznajo tuje jezike, se še vedno dogaja, da so napisali v teh jezikih tamo, kjer je potrebno, močno spakedrani. Tuji se nam potem lahko smejejo ali pa so celo ogorčeni. Zakaj ljudi, ki dobro znajo tuje jezike, ne znamo zaposliti v službah, kjer imajo opravka s tujci?

Omenil bi še nekaj. V naših knjigarnah in časopisnih kioskih lahko kupiš na stotine raznih razglednic. So med njimi take z na pol nagimi ženskami, kavboji, filmskimi igralci. Razglednice s partizanskimi motivi pa so zelo zelo redke. Pa čeprav imamo obilo umetniških del in fotografij, ki bi bile primerne. Kaj naj pošljemo prijateljem in znancem v tujino ob mednarodnih praznikih, kakšne razglednice s čestitkami? Ali niso najbolj primerne s partizanskimi motivi?

ALBIN VIDMAR

Plemenita pomoč revnim šolam v partizanskih krajih

Odbor bivših partizanskih kurirjev je dne 5. junija priredil v mali d'orani hotela Turist v Ljubljani, čigar kolektiv je tudi eden imenitnih nosilcev akcije za pomoč revnim šolam v partizanskih krajih, tiskovno konferenco. Poleg zastopnikov trinajstih delovnih kolektivov, kolikor jih je do zdaj vključenih v to plemenito delo, so se tiskovne konference udeležili tudi zastopniki petih šol: iz Loma pri Trzicah, Poljan pri Dolenjskih Toplicah, Stoperc pri Ptuj, Gorenje Trebuše ter Vojškega.

Tiskovna konferenca ni bila samo poskus, da bi z delom odbora kurirjev v tej smeri seznanili javnost, ampak tudi dogovor med predstavniki podjetij in šolami o nadaljnjem delu. Veliko je še neurejenih zadev in potrebe, marsikje bi bilo delo treba uskladiti in izpopolniti. Nobena tajnost ni, da so bili partizanski predvsem otroci kraja, ki so taki ostali tudi po vojni, ko sta se drugje gospodarstvo in kultura bujno razvijala. Iz njih se je zaradi slabih možnosti za zaposlitev izselilo mnogo mladine,

ukinili, včasih je bilo to tudi koristno, žal pa ne vedno. Po ukinitvi nekaterih šol v oddaljenih krajih so otroci kljub možnostim za boljši pouk v večjih šolah veliko izgubili zaradi težav s prevozom po slabih cestah in velikih razdaljah od doma do šole.

ZDRAVLJENJE IN ODDIH

Sedaj, ko je že precej vojaških vojnih invalidov na zdravljenju v naravnih zdraviliščih, ko se začneja tudi za borce sezona oddiha ob morju in drugje, bo morda le prav zapisati nekaj misli o tem zdravljenju in o domovih, ki služijo temu namenu.

Po pravilniku o zdravljenju vojaških vojnih invalidov v naravnih zdraviliščih se tako zdravljenje smatra za nadaljevanje kliničnega zdravljenja, zato lahko pošljejo vojaške vojne invalide na tako zdravljenje le tedaj, če njihova medicinska indikacija narekuje tako

Na tiskovni konferenci so predstavniki podjetij pripovedovali tudi o odnosu članov kolektivov do te akcije. Nikjer se niso upirali, nasprotno, z veseljem so odobraval prispevke. Razvila se je tudi nova zvrst izletništva: izleti kolektivov v partizanske kraje, ki so pogosto

tudi polni naravnih lepote. Tudi za vasčane, tako odrasle kot otroke, je obisk večje skupine ljudi, med katerimi so tudi nekdanji partizani, velik dogodek in spodbuda k večji samozavesti v nadaljnjem boju za socialistične odnose.

M. P.

S POSVETOVANJA V HOTELU »TURIST« V LJUBLJANI

posebno tiste, ki je kazala največje sposobnosti. Razen tega so ti kraji imeli med vojno hude žrtve.

Povojne gospodarske težave, ko je šel ves denar za industrijo in v mesta, so pogosto povzročile tudi to, da v takih krajih niso obnovili niti tega, kar je bilo porušenega, oziroma je vse ostalo tako, kot je bilo prej.

Zaradi sedanje gospodarske nerazvitosti takih krajev pa je tudi šolanje otrok zelo oteženo, ker starši nimajo denarja, občine pa tudi ne. Odbor kurirjev je že nekaj naredil, da bi nadarjeni posamezniki lahko hodili v mestne šole. Tako imajo v domu srednje tehniške šole v Ljubljani že zdaj vsako leto po enega dijaka zastonj.

Vse se je začelo pred enajstimi leti, ko je prva šola prek odbora kurirjev dobila zaščitnika in pomočnika. Pozneje se je krog podjetij in tudi šol razširil in je upati, da se bo še, ker je »šol sirot« pri nas žal še precej. Nekatere so sicer že

zdravljene. Ob tem so seveda navedene še druge podrobnosti. Toda, saj ne gre za navajanje vsebine pravilnika, marveč za vprašanje, ali je topliško in klimatsko zdravljenje najtežjih invalidov I., II., III. in IV. skupine z amputiranimi udi in drugimi poškodbami potrebno vezati na medicinsko indikacijo?

Po mnenju zdravniške komisije, ki pošilja invalide na zdravljenje v naravna zdravilišča, pa tudi na temelju petletne prakse v izvajanju pravilnika, je moč zaključiti, da so taka določila pri najtežjih invalidih nevedrda in jih tudi v sedanjih praksi ni bilo moč izvajati.

Vojaški vojni invalidi imajo povečini razne kronične bolezni, ki praktično niso več ozdravljive. Z zdravljenjem v naravnih zdraviliščih pa se bolezen lajša, kar prispeva k temu, da se invalid zdravstveno in psihično bolje počuti.

Pri vsem tem pa ne gre prezeeti, da imajo težki invalidi amputiranci, ki nosijo proteze,

na krnih razne izpuščaje, otiščance in druge težave. Vse to pa so razlogi, ki govorijo v prid predloga za spremembo pravilnika v tem smislu, da se težkim invalidom I., II., III. in IV. skupine s hujšimi poškodbami, in amputirancem sploh, omogoči zdravljenje v naravnih zdraviliščih tudi vsako leto, če jim je to koristno in po medicinski znanosti potrebno. Če pri tem upoštevamo, da se je v zadnjih letih poslužilo pravice do klimatskega in kopališkega zdravljenja v Sloveniji letno okoli 400 vojaških vojnih invalidov I. do IV. skupine, potem pač vidimo, da uveljavitev tega predloga ne bi bila težka.

V Sloveniji sta dva namenska objekta za zdravljenje vojaških vojnih invalidov in to Invalidski zdravstveno-rekreativni center v Strunjanu in naravno zdravilišče »Triglav« v Mojstrani. Seveda se invalidi lahko zdravijo tudi v vseh drugih zdraviliščih, s katerimi je republiški sekretariat sklenil pogodbo.

Dom v Strunjanu posluje kot počitniški dom, prilagojen zakonu o gostinski dejavnosti in temeljnemu zakonu o podjetjih. Notranje poslovanje v domu pa je urejeno s pravili ter splošnimi akti ZZB NOV Slovenije.

Zdravilišče v Mojstrani je ustanovil sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo SFRJ in posluje kot zavod s samostojnim financiranjem. Ker so letos v zdravilišču uredili centralno

kurjavo, obnovili poslopje in inventar, so ga tako v celoti usposobili za obratovanje vse leto.

Tako v domu VVI v Strunjanu, kakor tudi v zdravilišču »Triglav« v Mojstrani se zdravijo v glavnem vojaški vojni invalidi, ki jim je to zdravljenje odobreno po zakonskih predpisih. Ko pa so na voljo prazna mesta, se lahko zdravijo tam na lastne stroške tudi drugi borci in njihovi družinski člani.

Poleg doma v Strunjanu ima ZZB NOV Slovenije še manjši počitniški dom v Gozd Martuljku. Občinski odbori ZZB mesta in okolice Ljubljana in Maribor pa imajo svoje obmorske počitniške domove v Banjolah in Valovinah. Oba tadvadoma imata le sezonski značaj in poslužata v glavnem le v poletnih mesecih.

Cepav ne gre za zadostne kapacitete teh domov, je vendar treba naglasiti, da postaja skrb ZZB NOV za oddih članstva vse bolj pomembna. Po ukinitvi predpisov o poslovanju počitniških domov je vedno manj delovnih organizacij, ki še imajo svoje počitniške domove, v katere so v mnogih primerih in pod ugodnimi pogoji hodili na oddih tudi vojaški vojni invalidi in drugi borci. Tisti počitniški domovi delovnih organizacij, ki še obstajajo, pa zaradi komercialnih cen penzionov niso več dostopni članom ZZB NOV, najmanj pa tistim s poprečnimi ali s podpoprečnimi osebnimi dohodki. V. M.

PRIPRAVE ZA DAN BORCA

ISKRA ORGANIZIRA PRAZNOVANJE V SEMIČU

Združeno podjetje Iskra z vsemi svojimi 18 delovnimi organizacijami, vključujoč tudi RIZ iz Zagreba, organizira za letošnji 4. julij, dan borca, velik, množični piknik v prijaznem partizanskem Semiču. Pobudo za tako veliko praznovanje 4. julija so dali borci, ki jih je v tem podjetju okrog 1600. S tem svojim predlogom so naleteli na razumevanje in pomoč pri vseh sindikalnih in drugih organizacijah ter v samoupravnih organi, ki so vsi stvar podprli. Ker je izvedba proslave široko zasnovana in tudi organizacijsko zajema borce in kolektive iz raznih krajev Slovenije, celo iz sosedne Hrvaške, je akcijo podprl tudi republiški odbor ZZB NOV Slovenije.

Proslave se bodo vrstile ves teden — od 29. junija do 7. julija. Najprej so na vrsti razna športna srečanja v Novem mestu med kolektivi tega podjetja. Osrednje prireditve pa se bodo začele zvečer, 3. julija, v Semiču. Po okoliških hribih bodo zagoreli kresovi, na urejenem odprtem prostoru bodo brezplačno prikazovali filme o Iskri in filme s partizansko tematiko. Na dan 4. julija bodo slavnostni zbor borcev, govori in kulturni program. Predvidene so tudi razne nagrade. Solški center Iskre v Kranju pripravlja celotno opremo za tehnični pouk osnovne šole v Semiču. Za dobro voljo pripravljajo zabavna tekmovanja. Domačini se med drugim pripravljajo tudi na prikaz belokranjske kmečke ohceti in drugih običajev. Razen drugih ansamblov in skupin je na proslavo povabljeni tudi nekdanja skupina frontnega teatra VII. korpusa, pisec Ukane Tone Svetini in mnogi drugi. Zadnja dva dneva sta predvidena za proste izlete na Rog in v druge kraje Bele krajine, ki so prirodno mikavni in polni spominov na dogodke v času NOB.

Predsednik in tajnik pripravljalnega odbora Miro Mihovec in Franc Križnar sta povedela, da je že prijavljenih več kot 40 avtobusov z nad 3500 udeleženci. Samo iz RIZ jih pričakujejo kakih 400. Toda spriču gostoljubnosti in organizacijske pripravljenosti prebivalstva v Semiču in tamkajšnjih kolektivov jim organizacija prehrane, prenočišč, prevoza in podobno ne dela težav.

Glavno je, da je ta oblika praznovanja dneva borca v tem velikem podjetju zajela mladino in celotne kolektive in da bodo v tem partizanskem kraju nekdanji borci ob tej priložnosti lahko pokazali in povedali marsikaj zanimivega udeležencem ter s tem konkretno pripovedovali k prenašanju tradicije iz naše revolucije. Da bi bilo v vsakem kolektivu tako!

K. M.

NA JESENICAH SO SE ZBRALI BORCI ZA SEVERNO MEJO. — Po obnem zboru Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo, katerega so se poleg številnih nekdanjih braniteljev severnih meja udeležili tudi ugledni predstavniki družbenopolitičnega življenja, so se udeleženci slikali za spomin. Fotografije jim je brezplačno napravil Tehnični muzej železarne Jesenice z željo, da mu odstopijo gradivo o bojih izpred 50 let, ki ga hranijo doma

BODIMO BOLJ BUDNI!

Eksplodije bomb, ki so odjeknile 23. maja letos, so bile naperjene proti življenju in varnosti državljanov SFRJ ter pomenijo novo zločinsko dejanje teroristov proti socialistični Jugoslaviji. Toda eksplozije tokrat niso odjeknile v Zvezni republiki Nemčiji — metropoli ustaško-četniških vojnih zločincev — ne v Franciji ne v Kanadi ne v ZDA, kjer je v povojnih letih prišlo do mnogih surovih, skoraj neoviranih zločinov, ubojev in ranitev uradnih predstavnikov SFRJ in drugih naših državljanov, do demoliranja naših veleposlanstev itd.

Te eksplozije so odjeknile sredi glavnega mesta SFRJ. Zločinec, ki je hladnokrvno nastavlil eksploziv na najprometnejših mestih beograjske železniške postaje — na javnem objektu, kjer je zmerom dosti odraslih ljudi in otrok — je izvajal ukaze taistih kvasilniško-fašističnih terorističnih skupin v tujini, ki so ubile Momčila Popovića, ranile Klarića, življenjsko ogrozile mnogo naših državljanov v Zvezni republiki Nemčiji in nekaterih drugih deželah ter demolirale poslopja naših uradnih predstavništev. Nobene razlike ni med Ivanom Jelićem, ki je nastavlil eksploziv na beograjski železniški postaji, in ustaškimi zlikovci Stankom Kardunom ter drugimi ubijalci in atentatorji v Zvezni republiki Nemčiji. Drug je samo kraj izvršitve zločina, in prav spriču tega so naši ljudje še posebno ogroženi in zaskrbljeni: ker si zločinci drznejo izvršiti hudodelstvo v sami SFRJ.

Ze več let je znano, da so v Nemčiji številni »punkti«, kjer se ustaški teroristi urijo v diverzantskih akcijah, ki so jih nameravali izvajati tudi na ozemlju SFRJ, in sicer prek vtihotapljenih posameznikov in skupin. O tem so govorili tudi v svojih listih in proglaših, skušajoč s takimi diverzijami ogroziti javni mir in varnost naših ljudi. To ni skrivnost, to dobro vemo. Prav tako vemo, da so mnoge take teroristične skupine neslavno končale že ob prihodu v Jugoslavijo. Pa vendar je zelo verjetno, da so nekateri izmed teh zločincev ostali neodkriti in da obstaja nevarnost pred novimi njihovimi zločini.

Tako ustaške kakor četniške, razne belogardistične, ljotičevske in druge kvasilniško-četniške skupine ter organizacije, ki delujejo v tujini in imajo ne glede na morebitno razliko v taktiki enoten cilj — napad na nacionalno integriteto SFRJ in varnost njenih državljanov — se nedvomno čedalje bolj okoriščajajo z večjo odprtostjo naših meja, liberalizacijo turističnega prometa in drugimi okoliščinami na tej podlagi. To nam narekuje stalno potrebo po krepitvi naše budnosti, kar velja ne samo za naše varnostne organe, temveč za vsakega delovnega človeka.

Ob podobnih zločinih v ZR Nemčiji ali kaki drugi deželi smo po pravici zahtevali od tamkajšnjih oblasti, da izvršile zločinov uradno kaznujejo ali da jih izročijo državi, proti kateri so bili zločini naperjeni. Skupaj s celokupno napredno evropsko javnostjo — zlasti z bivšimi borci — smo protestirali proti milim obsodbam takih zločincev v ZR Nemčiji in proti dejstvu, da nekaterih sploh niso kaznovali, ali pa so jih kmalu po obsodbi spustili na prostost. Po pravici smo protestirali, zakaj nemške oblasti ustaško-četniških zločincev ter njihovih najetih privržencev ne izročijo jugoslovanskim oblastem.

Eden izmed takih zločincev je zdaj v naših rokah. V uradnem poročilu je navedeno, da je tisti, ki je nastavlil eksploziv na beograjski železniški postaji, izvršil ta zločin po naročilu oziroma na zapoved »neke emigrantske teroristične skupine v Zvezni republiki Nemčiji«. Zadeva je preveč jasna, da bi o naravi in ozadju tega zločina kaj več govorili. Toda stvar preiskovalnih organov je, da dodobra raziščejo vse podrobnosti tega gnusnega zločina, kar bi utegnilo razjasniti tudi druge podobne poskuse in namere...

Milosti za take zločince ne bo. K temu nas obvezujejo vse številne žrtve, ki so bile doslej ubite in ranjene v Zvezni republiki Nemčiji in nekaterih drugih državah; k temu nas obvezujejo naše oskrunjene zastave tam, kjer so divjali in divjale ti zlikovci. K temu nas obvezuje tudi kri, prelita ob najnovejšem zločinu teh surovih na beograjski železniški postaji.

SFRJ ne bo postala torišče njihovih atentatov.

DUŠAN AZANJAC

Kdo so ubiti aktivisti?

Jeklene čeljusti buldožerja so se zagrizle v zemljo in tako odkrile del koprene nad skrivnostjo, ki jo je zemlja ljubosumno čuvala 23 let. Pri kopanju jarkov za kanalizacijo in plinsko napeljavo v soseski VI blizu naselja Lakotence v Dravljah so izkopali okostja 12 ljudi, za katere domnevajo, da so bili aktivisti OF in da so jih pobili belogardisti. Pričakujejo, da bodo v Dravljah našli še več grobov, kajti doslej so že na razmeroma majhnem prostoru našli veliko število okostij. Zanimljivo je, da so jih našli v enem in istem grobu, kar kaže na to, da so jih pobili skupaj. Pričakujejo, da bodo v Dravljah našli še več grobov, kajti doslej so že na razmeroma majhnem prostoru našli veliko število okostij. Zanimljivo je, da so jih našli v enem in istem grobu, kar kaže na to, da so jih pobili skupaj. Pričakujejo, da bodo v Dravljah našli še več grobov, kajti doslej so že na razmeroma majhnem prostoru našli veliko število okostij. Zanimljivo je, da so jih našli v enem in istem grobu, kar kaže na to, da so jih pobili skupaj.

Ije in druge organizacije ter seveda občani. Delo koordinira posebna 4-članska komisija nekdanjih šišenskih aktivistov.

Nenadno odprtje v Dravljah je po vsej Šiški vzbudilo veliko zanimanje, kajti mnogi občani pogrešajo svojce, ki so med vojno izginili brez sledu. Dva dni po odkritju so v prostorih krajevne skupnosti Dravlje sklicali sestanek občanov, ki so poskušali razvozlati skrivnost dvajsetih okostij. Njihove ugotovitve, ki trenutno še niso dale konkretnih odgovorov, bodo služile v nadaljnjih preiskavi. Na sestanku so med drugim tudi predlagali, naj bi po končani preiskavi žrtve okupatorjevih morilcev pokopali tam, kjer so jih našli ter tudi uredili spominski park.

-žč-

Tifusarji — živa groza — so nedvomno najbolj tragično poglavje zgodovine partizanstva. Nalezljiva bolezen — pegasti tifus, se razlikuje od trebušnega tifusa, ki že stoletja prinaša ljudem strah in trepet, samo v tem, da ga z bolnega na zdravega prenaša — uš.

Pegasti tifus je med partizani začel razsajati med IV. in V. ofenzivo, to je v času Sutjeske. Bolezen se je hitro razširila po brigadah in jih uničevala, skupno s sovražnikovimi rafali. Pred tifusarji so se vsi še zdravi umikali, kakor pred prividi groze. V tragičnih dneh ofenzive so tifusarjem ostali zvesti le zdravniki, bolničarke in dobri tovariši...

TOVARNA BATERIJ

LJUBLJANA

Poleg baterij dosedanje kvalitete, uvajamo po licenci angleške firme VIDOR, nove baterije super kvalitete, in želimo novo zunanjo opremo naših baterij.

I. nagrado v znesku 1.000.000 S-din
II. nagrado v znesku 500.000 S-din

RAZPISUJEMO NATEČAJ

za izdelavo:

- zaščitnega znaka
 - zunanje opreme za 6 tipov baterij super kvalitete z ustreznim embalažo
 - zunanje opreme za 6 tipov baterij sedanje izboljšane kvalitete
 - reklamnega znaka (zaščitni znak izdelan iz 6 tipov baterij)
 - opreme dopisov in ovojnic
- Rešitve, ki bi ne obdelale v celoti vseh 5 točk, ne pridejo v poštev pri ocenjevanju za podelitev nagrad. Razpisnik si pridržuje pravico odkupa posameznih elementov rešitve za uporabo.
- Rok predložitve osnutkov: 6. julij 1968.
- Nagrade se bodo podelile na podlagi ocenitve s pomočjo testiranja, ki ga bo izvedel znanstveni inštitut.
- Osnutke je treba dostaviti razpisniku v zaprtih ovojnicah, opremljenih s šifro.
- Natančnejša navodila in modele prejmejo zainteresenti v komercialnem oddelku na Šmartinski c. 28.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Nova merilna naprava

V Franciji so izdelali novo širokopsko merilno napravo, ki jo uporabljajo v helikopterjih za streljanje z raketami. Če je vreme lepo, je mogoče s to napravo opazovati cilj velikosti 2 x 3 metre na razdaljah do dvajset kilometrov. Za to merilno napravo, ki jo lahko uporabljajo tudi pri lažjih topovih, se zanimajo zlasti britanski vojaški strokovnjaki.

Vozila za dobre in slabe ceste

Novo ameriško vozilo s posebnimi kolesi je namenjeno za vožnjo po dobrih in tudi slabih cestah. Na dobrih cestah lahko doseže hitrost 80 kilometrov na uro. Je pa tudi amfibijsko in po vodi plove dvakrat hitreje kot druga amfibijska vozila.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Novost tega vozila je v tem, da ima kolesa zvezdnate oblike — vsako kolo ima tri krake. Na slabem terenu je bodo obračala vsa tri kolesa in omogočala, da vozilo lahko obvlada jamo za jamo. Na ravnem terenu pa aje zvezdnato kolesje blokirano in se tal dotikata samo spodnji kolesi zvezde. Ko pa je vozilo v vodi, se spet obračata vsa zvezda in pri tem igra enako vlogo kot ladijsko kolo z lopaticami.

Operacija »Herkul«

Tudi operacija »Herkul« spada med mnoge osvajalne načrte, ki jih med zadnjo svetovno vojno Nemci niso mogli uresničiti. V tem primeru je šlo za skupno nemško-italijansko izkrcanje na Malto.

Znano je, kako pomembno strateško lego je imela Malta, ki leži na križišču raznih morskih poti, britanska letala pa so lahko s tega otoka dosegala vsa večja nasprotnikova pristanišča v Severni Afriki, Grčiji in Italiji. Italijani so zamudili priložnost, da že v prvih dneh vojne, ko je bila Malta še slabo branjena, osvoje to oporišče. V 1942. letu so za načrtno bombardiranje otoka z namenom, da onesposobijo letališča in protiletalsko obrambo, pritegnili kakih 700 do 800 italijanskih in nemških letal, ki so bazirala na sicilskih letališčih.

V tem času so nekajkrat pokrenili tudi vprašanje izkrcanja na Malto, dokler se nista Hitler in Mussolini na sestanku aprila 1942 o tem dokončno dogovorila. Sklenila sta, naj bi »operacija Herkul« izvedli med 19. junijem in 15. avgustom 1942.

Ni znano, zakaj načrta niso uresničili. Vse pa kaže, da bi uspel, kajti branilci otoka so bili po večmesečnem nenehnem bombardiranju že na koncu svojih moči.

Najnovejša verzija transportnega helikopterja CH-47C

Znano je, da Američani v Južnem Vietnamu množično uporabljajo helikoptere CH-47F, predvsem za prevažanje materiala, premeščanje topov z enega na drugi položaj, odvoz poškodovane tehnike opreme, včasih pa tudi za desantiranje ali evakuacijo enot. Najnovejša verzija CH-47C, ki ga vidimo na naši sliki, ima močnejše motorje in boljši prenosni sistem, medtem ko v zunanem videzu helikopterja ni nobenih bistvenih sprememb.

Razen tega pa uporabljajo Američani v Južnem Vietnamu še vrsto drugih helikopterjev, to pa v najrazličnejše namene. V začetku tega leta so začeli, na primer, preizkušati tudi helikopter, namenjen za zadimitev. Na helikopter Bell UH-1 je posebna generatorska naprava, ki potiska snov, iz katere se razvija umetna megla, v izpušne cevi. Izračunali so, da se taka dimna zavesa lahko obdrži dve minuti ob vetru, ki piha s hitrostjo do sedem kilometrov na uro.

Mussolini je že 1941. leta poslal na vzhodno fronto poseben ekspedicijski korpus, ki ga je poleti 1942 okreplil z novimi divizijami. Italijanske ekspedicijske sile na vzhodni fronti so tako narasle na približno 230.000 mož

Kako je končala italijanska ekspedicijska armada na vzhodni fronti

NEMŠKE BOMBE

NA BERSALJERE

Poveljstvo nad novo armado je prevzel Gariboldi, eden izmed najstarejših generalov italijanske vojske, ki pa ni bil kdo ve kako sposoben. Nove enote pa na fronto niso prispele že ob začetku letne ofenzive, kot je bil želel Hitler, tem-

več so jih začeli tja prevažati šele junija. V tem času so nemške enote že prodirale od Donca proti Donu in naprej proti Stalingradu.

V začetku nemške ofenzive je bila na fronti razen treh divizij ekspedicijskega korpusa tudi še divizija »Sforcesca«, ki je bila prav tedaj prispevala. Ko so italijanske enote naposled krenile naprej, je njihovo poveljstvo lahko ugotovilo le še to, da so se bile sovjetske enote medtem že umaknile. »Do edinega spopada, ki smo ga takrat imeli,« piše D. Tollo, načelnik organizacijskega oddelka štaba italijanske ekspedicijske armade, »je prišlo v Ivanovki, kjer so nemški stroglavci pomotoma bombardirali kolono naših bersaljerov...«

Italijanska armada je dobila nalogo, naj zasede položaje vzdolž srednjega toka Dona in tako varuje levo krilo nemške 6. armade, ki je pritisкала proti Stalingradu. Vse divizije razen »Sforcesca«, ki so jo bili začasno izločili iz 8. armade in ki je v bojih za Serafimovič izgubila tretjino svojega moštva in vse topništvo, so prispele na obrambne položaje, ne da bi imele poprej kakršnekoli boje. Tja so poslali tudi alpski korpus, ki je bil sprva namenjen na Kavkaz.

Italijanska armada se je raztegnila vzdolž Dona. Na njenem levem krilu je bila madžarska, na desnem krilu pa romunska armada. Poveljstvo italijanske armade je računalo na dolgotrajno obrambo in zato je svoje položaje močno utrdilo. To mu je bilo toliko lažje, ker je desni breg Dona gričevnat. Kjerkoli pa je zemljišče omogočalo uporabo tankov, so izkopali protitankovske jame in ukopali protitankovske mine, vzdolž reke pa potegnili žične ovire. Kljub temu je bilo italijansko poveljstvo močno vznemirjeno. V zaledju njegove armade ni bilo nobenih operativnih rezerv, kajti Nemci so bili vse svoje divizije poslali pred Stalingrad.

SOVJETSKA OFENZIVA IN KONEC ITALIJANSKE EKSPEDICIJSKE ARMADE

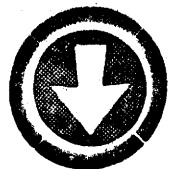
Rdeča armada je krenila v napad 16. decembra zjutraj. V topniški pripravi je z njene strani sodelovalo pet tisoč topov in minometov. Grmenje topov in minometov se je razlegalo po bregovih Dona, ki jih je pokrivala megla. Italijanov sta se lotili dve sovjetski armadi — 1. gardna in 6. armada. Enote 6. armade so že prvega dne razbile divizijo »Cossieria« in ločile glavnino italijanske armade od alpskega

moč. Tako so sovjetske enote že v prvih treh dneh prebile italijansko obrambo in s tankovskimi enotami prodrele globoko izza prvih položajev, nato pa hitele vzdolž teh položajev in tako presecale komunikacije, ki so italijansko fronto povezovala z globokim zaledjem. Zato so se začele umikati celo tiste italijanske divizije, ki z nasprotnikom še niso imele opravka, zakaj ustrašile so se obkolitve.

Dvajsetega decembra ob srednjem Donu ni bilo več organiziranega odpora. Dolge kolone italijanskega

Udeleženci »pohoda na Vzhod« se še dobro spominjajo tega bega. »Ruski tanki,« piše poročnik Corti iz divizije »Cossieria«, »so razbili naše zaledje. Mi smo se bili na prednjih položajih, ko je tam zažgal že vse bežalo. Ljudi je prevzela nezadržana panika. Vojaki so viseli s kamionov in mnogi, ko jim je zmanjkalo moči, so popadali pod kolesa. Drugi so si prizadevali, da bi zaustavili kamione tako, da so jim pregradili pot. Toda kamioni so se z vso močjo prebijali čeznje in njihovi vozniki niso zmanjševali hitrosti, kajti vsa-

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Franc Toplak, Kunova 18, p. Ivanjci — Gor. Radgona nam je v zvezi s fotografijo, objavljeno v 17. številki »TV 15«, pisal: »Na fotografiji sem prepoznal kurirja Tinka, zelo pogumnega fanta. Stoji na skrajni levi strani slike, na rami pa ima puško z belim jermenom. Fotografija je nastala novembra 1944 na Dolenjskem, vendar sem pozabil, kje je natančno nastala.« — Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije.

korpusa. Takoj nato je sovjetsko poveljstvo uvedlo v boj 17. tankovski korpus, ki je nato hitro prodiral proti Kantemirovki. Divizije 1. gardne armade pa so medtem razbile italijansko divizijo »Ravenna« in še druge enote, ki so ji hitele na po-

vojaštva so se umikale v popolnem neredu. Poveljstev ni nihče več priznaval. Italijanske divizije so že v prvih dneh izgubile vse topništvo. Zaradi pomanjkanja bencina in hudega mraza pa so morale pustiti tudi motorna vozila.

ka naknadna obremenitev bi jim otežila rešitev... Komandant našega korpusa je bežal skupno s štabom vse dotlej, dokler nismo bili obkoljeni, nato se je spet vrnil k enotam. Ko pa so Rusi začeli obroč stiskati, je znova skušal zbežati.

Prek stepe so hitele dolge reke vojakov vseh vrst. »Mnogi izmed njih,« piše neki udeleženec tega umika, »so v hladnih nočeh omagovali in padali, se pobirali in spet padali. Vojaki so odmetavali strojnice, puške in bombe ter se preoblačili v civilna oblačila, ki so jih bili pokrivali po vaseh. Pod udarci sovjetskih tankov pa so se kolone čedalje bolj topile...«

Ko so 25. decembra enote jugozahodne fronte prispele na črto Krizskoje-Millerovo, italijanske 8. armade že skoraj ni bilo več. Hkrati s šestimi italijanskimi je bilo razbitih tudi pet nemških divizij. Sovjetske enote so tako zelo hitele, da so italijanske vojske kar brez straže pošiljali na zbirališča. Nekateri izmed njih so to priložnost izkoristili za beg, toda daleč niso prišli. Če že niso zmrgnili v stepe, so jih sovjetski vojski naknadno spet polovili. Zanimivo je, da so se mnogi ujeti Nemci izdajali za italijanske vojske.

Decembra 1942 so se rešile pred uničenjem tri divizije alpskega korpusa in divizija »Vincenza«, toda že v naslednjem mesecu jih je doletela enaka usoda kot gla jno italijanske ekspedicijske armade.

Tako je končala italijanska ekspedicijska armada na vzhodni fronti. Po podatkih italijanskega generalštaba je ta samo med 11. decembrom 1942 in 31. januarjem 1943 izgubila 84.830 vojakov, medtem ko jih je bilo 29.690 ranjenih. Od 8. armade je potencialno ostalo le še 40% oficirjev in 57% vojakov. Za boj ni bila več sposobna in zato so jo v zaprtih vagonih poslali nazaj v Italijo.

(Konec)

KAKO SI AMERIŠKA VOJAŠKA REVIIJA »MILITARY REVIEW« ZAMIŠLJA ŽIVLJENJE NA ZEMLJI ČEZ 32 LET

MIR IN VOJNA V LETU 2000

TAKRAT BO MANJ STRAHU

PRED JEDRSKIM UNICENJEM

Mnogi opozarjajo na velike nevarnosti, ki bodo ogrožale človeštvo. Zares, tak strah ni neutemeljen. Toda vsi vemo, kaj vse je človek do sedaj preživel in vendar ga ni bilo konec, temveč je celo napredoval.

Ljudi, ki so bili prinesli v taborišče prvi ogenj, so preklinjali, češ da bodo s tem izžvali hudo nesrečo. Nekaj podobnega so doživeli tudi tisti, ki so bili z raznimi kemikalijami prvi napravili smodnik. In vendar je bil boj za obstoj gonilna sila za nadaljnji razvoj že v predzgodovinski dobi. Človek je razvijal svoj razum v nenehnem boju z nevarnostmi. Nova industrijska revolucija, ki se je začela s sproščanjem jedrske in termionuklearne energije, še ni končana. Danes se ni mogoče reči, kaj vse bo še dala, toda konec tega stoletja bo slika že bolj jasna. Strahu pred jedrskim uničenjem bo manj, razvili bodo popolnejša energetska sredstva, človek pa se bo oziral v bodočnost z večjim zaupanjem.

Jedrsko orožje se bo še nadalje širilo. Upoštevati moramo dejstvo, da bodo takrat mnoge države, ki jih sedaj poznamo pod nazivom »dežele v razvoju«, že lahko proizvajale jedrsko orožje (nekateri izmed njih bodo to možnost tudi dejansko izkoristili), in zato bo res nevarno, da bi to orožje utegnili biti zaradi nepravilne ocene ali zaradi kakšnega incidenta dejansko uporabljeno.

Kar zadeva velike sile, je le malo verjetno, da bi svoje zaloge atomskega orožja uporabljale za medsebojno uničevanje zaradi kakih manj pomembnih spopadov ne glede na to, če bi ti bili nuklearni ali ne. Ker pa bo atomsko orožje čedalje več, pa tudi dežel, oboroženih z njim, se bo nujno pokazala potreba, da z medsebojnim sporazumevanjem onemogočijo njegovo uporabo. S tem pa se bo močno zmanjšala nevarnost pred njim.

NOVE VRSTE ENERGIJ — OD ATOMSKE DO SONČNE

Potrošnja električne energije se bo že do 1985. leta potrojila, jedrske centrale bodo dajale približno 10 odstotkov celotne energije.

Nezasišane možnosti pa prinaša razvoj energije na osnovi fuzije. Če bodo iz vodika izločili protone in jih spojili z nevtroni, da bi tako nastalo jedro helija, potem bodo imeli desetkrat večjo energijo od sedanje energije na podlagi fuzije. Taka energija ne bo imela nobenih radioaktivnih snovi niti omejitev glede »kritične mase«. Strokovnjaki upajo, da bodo to vprašanje rešili do leta 1985.

Podoben napredek je pričakovati tudi pri drugih energetskih virih, pri katerih je mogoče napovedovati

uspehe še z mnogo večjo verjetnostjo. Povsem uresničljive so tako imenovane toplotne črpalke, ki bodo uporabljale termoelektrične generatore za pretvarjanje sončne toplote v električno energijo. Ze v naslednjem desetletju bodo v tropskih krajih imeli to energijo za kuhanje, za namakalne naprave in za druge potrebe, ki ne zahtevajo mnogo energije.

Na območju z umerjenim podnebjem bodo sončno energijo lahko v širšem obsegu uporabljali šele potem, ko bodo razvili nova in učinkovitejša sredstva za akumuliranje električne energije. To se bo zgodilo še pred 1985. letom. Do konca stoletja pa bodo ta energetska vir uporabljala za klimatske naprave že skoraj vsa gospodinjstva.

MINIATURIZACIJA

Miniaturizacija zasluži posebno pozornost. Ze 1950. leta so strokovnjaki za elektroniko lahko razmestili 100.000 raznih delov v 2,54 m² velik prostor, deset let kasneje pa so v enako velik prostor vgradili že lahko milijon delov. Ko pa bodo izpopolnili sedanje metode mikroskopske tehnike, se bo že do 1970. leta to število dvignilo na sto milijonov. Znano je, da bodo elektronski izumi ob koncu tega stoletja stokrat manjši, kot so sedaj, znanstveniki pa bodo v istem obdobju dali od sebe tisočkrat več novih sredstev. Se več: pri tem bodo uporabljali nove surovine, ki bodo prava prelomnica v vsej industriji.

Materiali, ki jih sedaj uporabljajo za prenos električne energije, so šele začetek. Z novimi materiali pa bodo lahko »delali« močna magnetska polja, ne da bi pri tem prihajalo do

večjih izgub električne energije. S pomočjo teh materialov ter s celicami na bazi goriva in z izpopolnjenimi napravami za akumuliranje električne energije bodo izpolnili pogoje, potrebne za povečanje energetskih zmogljivosti.

ELEKTRONSKE PLOŠČE NAMESTO ČASOPISOV IN KNJIG

Konec tega stoletja bodo uporabljali računarje vseh vrst tudi v vsakdanjem življenju. Večje računanje bodo imeli za mnoge poslovne in osebne potrebe, medtem ko bodo avtomatski stroji ali roboti z vgrajenimi napravami za spomin opravljali najrazličnejša mehanska in hišna dela.

Računarji bodo med drugim po telefonu dajali zahtevane informacije, prevajali bodo z enega na drugi jezik (pisмено ali ustno), razne podatke pa bodo lahko zabeležili, tiskali ali pa neposredno prenašali prek relejnih satelitov v katerikoli kraj.

Z uporabo računarjev z vgrajenimi napravami za spomin budo zastarela mnoga sedanja informativna sredstva. Elektronske plošče bodo lahko — doma ali v pisarni — nadomeščale časopise, knjige in gledališke predstave.

(Nadaljevanje)

Prihodnjic:

STALNA OPORIŠČA NA MESECU
• SEDEM MILIJARD LJUDI
• ŠE VEČJE RAZLIKE MED BOGATIMI IN REVNIIMI • VOJAŠKI STABI BODO ODVEČ • NOVA TRANSPORTNA SREDSTVA IN OROŽJA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Bodo v naslednjem desetletju napravili »deljivi tanki«? — Jedrski tankovski motorji — Svetlobna energija kot orožje — Leteči oklepni transporterji

Oklopna vozila prihodnosti

Vojaški strokovnjaki so že več kot pred desetimi leti napovedovali, da bodo imela oklepna vozila razen klasičnih topov tudi še raketne protitankovske izstrelke. Mnogi pa jim takrat niso verjeli in so te napovedi imeli za senzacije, ki so izhajale iz bujne domišljije konstruktorjev. Sedaj pa že vsi vemo, da so nekateri tanki razen topov oboroženi tudi s protitankovskimi vodljivimi izstrelki. Francooski tank AMX-13 je na primer oborožen s topom kal 75 mm in s štirimi protitankovskimi raketami SS-11. Protitankovske rakete imajo tudi ameriški tank »sheridan« in še nekateri drugi tanki, ki spadajo v

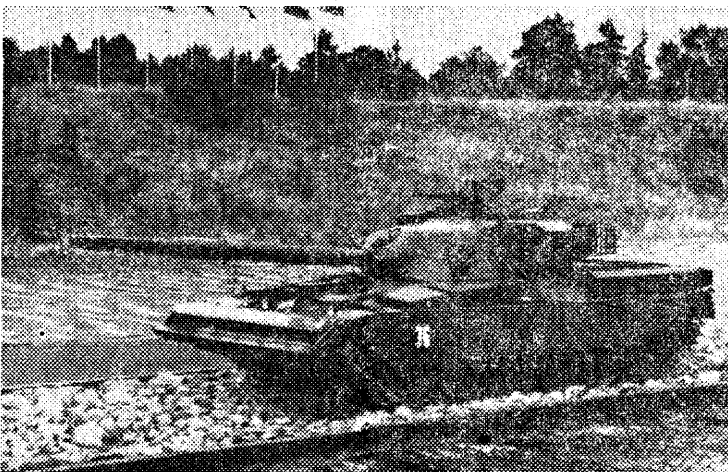
oborožitev armad zahodnih držav. Tako so se uresničile napovedi konstruktorjev o tem, kakšni bodo tanki po desetih in še več letih, kajti upoštevali so pri tem nagel razvoj znanosti in tehnike nasploh, zlasti pa še vojne tehnike.

Sedaj se konstruktorji tankov in njihove oborožitve ukvarjajo med drugim tudi z razvojem oklepnih vozil v naslednjem desetletju. Moramo priznati, da so njihove napovedi precej drzne. Ker pa so zasnovane na dosežkih sodobne tehnologije, jih kljub temu ne moremo imeti za ideje, ki jih ne bi bilo moč uresničiti.

TANK, KATEREGA KUPOLA BO PLAVALA V ZRAKU

V vsakem spopadu oklepnih enot so si na obeh straneh prizadevali, da bi s kar najboljšo razporeditvijo za boj, spretnim manevrom in natančnimi zadetki granat nasprotniku pri-

slednje vprašanje: ali ne bodo te naprave zmanjšale njihove gibljivosti, ki spada med najpomembnejše elemente v boju? Res je, da bo to slabo vplivalo na gibljivost, če bodo tanki zadržali sedanje bencinske ali dizelske motorje. Če pa jih bodo

ZNANO JE, DA TANKI IN LETALA ZELO HITRO ZASTAREVAJO. TO VELJA TUDI ZA BRITANSKI TANK »CHIEFTAIN«, KI SO GA ŠE PRED NEKAJ LETI PRISTEVALI MED NAJBOLJŠE NA SVETU

zadejali čim hujše izgube in da bi bilo pri tem poškodovanih čim manj lastnih tankov. Odtod izhaja tudi zahteva, naj bi konstruktorji napravili tak tank, ki bi se od sedanjih tankov v marsičem razlikoval. Med drugim tudi v tem, da bi bil deljiv. Njegova kupola naj bi bila podobna sedanjim kupolam, toda imela naj bi »krila« ali pa posebne šibke reakcijske motorje, ki bi jo lahko potisnili v zrak. Ko bi tako visela v zraku, bi iz nje streljali po sovražnikovih tankih. Iz spodnjega dela tanka pa bi spustili dimno zavoso, preden bi se ta premaknil na nove položaje. Tako nasprotnik v mnogih primerih ne bo vedel, kaj naj stori — ali naj najprej obstreljuje kupolo ali pa spodnji del tanka.

V morebitni vojni bodo morali bojna sredstva ukopavati, da bi lahko delovala tudi po izvršenem jedrskem udaru. Zato je zelo zanimiva napoved, da bodo tanki opremljeni s posebnimi dodatki za opravljanje zemeljskih del, kot jih imajo tudi dozerji. Pri tem pa se poraja na-

opremili z jedrskimi motorji, bodo tanki gibljivejši kot doslej, pa tudi njihov doseg bo precej večji. Potlej se jim ne bo treba več zaustavljati zaradi polnitve rezervoarjev, hkrati s tem pa tudi ne bo več potrebe za različnimi zalednimi enotami, kot so med drugim tudi enote za oskrbovanje s pogonskim gorivom in druge.

OSREDOTOCENA ENERGIJA
NAMESTO KLASIČNE GRANATE
Strokovnjaki sodijo, da bodo tanki spremenili tudi sedanjo obliko. Mnogi izmed njih so prepričani, da se bodo tanki razvili v letelja jurisna vozila, podobna helikopterjem. Taka vozila pa bodo morala biti mnogo lažja, njihov oklep pa bo seveda iz boljšega materiala kot doslej. Zato mnogo pričakujejo od industrijske uporabe magnezija, litija in drugih kovin, iz katerih naj bi bil napravljen oklep. Magnezij spada med najlažje kovine, medtem ko so spojine magnezija in litija precej lažje od predmetov, napravljenih iz čistega magnezija.

Zanimivo so tudi napovedi o tem, da oklepna vozila ne bodo imela več klasičnih topov, temveč posebne topove, pri katerih bodo uporabljali atomske granate.

Ko razpravljajo o oborožitvi bodočih oklepnih vozil, vojaški strokovnjaki omenjajo tudi to, da bodo v boju s tanki in drugimi oklepnimi vozili v naslednjih dveh desetletjih bržkone uporabljali tudi tako imenovano osredotočeno energijo. Zamisel ni nova, kajti že dolgo preizkušajo osredotočeno svetlobno energijo, ki naj bi spadala med najsmrtonosnejša orožja. Doslej sicer še ni pričakovati uspehov, vendar se s to mislijo le niso nehali ukvarjati. Zato menijo, da bodo v naslednjih desetih letih posvečali temu orožju še večjo pozornost.

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Hkrati s tanki se bodo razvijali tudi oklepni transporterji, za katere strokovnjaki sodijo, da se bodo postopoma razvili v letelja vozila. To pomeni, da bodo oklepni transporterji po svojih taktično-tehničnih lastnostih nekaj med sedanjimi helikopterji in oklepnimi transporterji. Če bo od tega res prišlo, potem se bodo nedvomno spremenila tudi protitankovska sredstva.

NARODNA ARMIIA

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

To poveljeje je postalo kaj kmalu usodno za ves vod 2. čete 181. rezervnega policijskega bataljona, ki ga je komandiral četo še isti dan, tj. 12. decembra zjutraj poslal na območje, določeno v prej omenjenem povelju. Vod je šel po bledski cesti od Zaprevalj proti Rovtarnu.

Poveljstvo Gorenjskega bataljona je takoj, ko je opazilo bližajočo se patroljo, odpeljalo borce v zasedo na levo stran bledške ceste. Ko se je predhodnica približala zasedi, sta njena policijska psa splašila divjega zajca, ki se je najprej poglaval po cesti in se nato poganjal po snegu desno od ceste. Ko sta psa podila zajca, so se policisti začeli zabavati, čelo kolone se je ustavilo in opazovalo lov, ostali pa so šli za čelom in se zbrali v skupino, ki je kazala zasedi hrbe, kar je bilo zanjo usodno. Borci so udarili z vsem orožjem skupini v hrbe in jo kmalu uničili. Le predhodnica je uspelo skočiti pod cesto in streljati na partizansko zasedo. Toda tudi ona je morala kmalu utihniti. V desetminutnem boju je padlo 46 policistov, enega ranjenega so ujeli, ga obvezali in izpustili. Tako se je resilo le pet policistov, verjetno tistih, ki so bili v predhodnici. Bataljon je imel le dva ranjena, od katerih je eden pozneje umrl.

Z novim, boljšim in tudi avtomatskim orožjem okrepljen bataljon se je epod večer premaknil na Martinj vrh, tam nekaj ur prenočeval in nadaljeval pot čez Črni kal v Poljansko dolino. Pri Srednji vasi je prekoratil cesto in Soro ter je preko Zabljeh vasi prispel v Vinharje, kjer je dobil zvezo z rajonskim komitejem KPS Poljanska dolina. Ker je zvedel, da je na Polhovcu partizanska četa, ki je prišla iz Polhograjskih Dolomitov, je odšel tja in 14. decembra je že vzpostavil zvezo z borci Tržiško-kranjske čete in tistih čet, ki so bile prej v sestavi Kamniškega bataljona. Vključili so se v bataljon, ki se je utaboril pri kmetu Presečniku na Polhovcu in se začel pripravljal na nove akcije.

OKUPATORJEVA REAKCIJA NA PARTIZANSKO ZMAGO V ROVTARNU

Na partizansko zmago v Rovtarnu, največji vojaški uspeh narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem v letu 1941, je nemški okupator hitro reagiral. Najprej mu je šlo seveda za to, da s hitro akcijo napade bataljon in se mu masčuje za občuten poraz. 13. decembra so z dvema bataljonoma — verjetno sta to bila 322. in 857. bataljon deželnih strelcev iz Domžal in Bleda, — okrepljenima z dvema »težkima četama« napravili hajko proti Rovtarnu in Mlademu vrhu. Seveda niti niso mogli naleteti na Gorenjski bataljon niti niso ugotovili, v kateri smeri je odšel od Rovt. »Za časa očistevalne akcije so se komunistična tolpa razdelila na tri skupine, ki so se napotile v naslednje smeri: prva skupina, ki je štela okoli 100 mož, proti prelazu Sluga, druga ki je štela 60 mož, proti Železnikom, tretja, ki je štela 30 mož, proti Poljanam, so poročali nemški oficirji italijanskim. Ker se jim je zdelo najvernejša in najpomembnejša t. i. prva skupina sto mož, ki naj bi se »utrdila v nekdanjih jugoslovanskih utrdbah na Blegasu, v trikotniku med jugovzhodnimi pobočji sedla Sluge—Leskovic—Hotavljec, so najprej prosili za pomoč italijanskega okupatorja in ta je okrepil mejo na omenjenem območju. Okoli polnoči pa so mu sporočili, da je pomoč nepotrebna, češ da so se partizani premaknili »proti vzhodu na južno podgorje Blegasa v smeri Skofje Loke.« Tudi drugi dan so nemške sile hajkale za partizani, ki pa so bili že južno od Poljanske Sore. Nemški oficirji so imeli ta dan celo dva sestanka z italijanskimi: ob 9. uri v Zireh in ob 10. uri na mejnem prelazu v Podlanišču. Povedali so jim, da bodo hajko nadaljevali ves dan 14. decembra. »Če izid ne bo dovoljen, se mora akcija po ukazu nemškega višjega poveljstva v Mariboru ustaviti.« Kaže, da so hajko tisti dan res ustavili, vendar le za dva dni, kajti že 17. decembra so ponovno iskali Gorenjski bataljon in tudi to pot na nepravem kraju. Druga večja posledica partizanske zmage pri Rovtarnu je bil prihod okupatorjevih sil na Gorenjsko. Prišel je najprej s slovenskega Štajerske, nato pa še iz rajha.

V prvi polovici decembra 1941 je imela Gorenjska dosti manj policijskih sil kakor pa v katerem koli času od začetka avgusta dalje. 171. rezervni policijski bataljon je bil udeležen pri veliki izselitveni akciji v obsevkem in obsevkem pasu, Endersov policijski polk pa je tudi sredi novembra dokončno odšel z Gorenjske; najprej 93. rezervni policijski bataljon v izselitveno akcijo v obsevkem in obsevkem pasu, 325. policijski bataljon pa v Krakov na Poljskem. Tako je bil na Gorenjskem le 181. rezervni policijski bataljon, ki je bil po partizanski zmagi pri Rovtarnu zelo okrnjen. Zavedajoč se resnosti položaja, so nemška policijska poveljstva storila vse, da bi prišlo na Gorenjsko čimveč policijskih sil. Najbolj pri toki so jim bile seveda policijske sile na slovenskem Štajerskem, ki so bile zaposlene z deportiranjem Slovencev. Najprej, vsekakor pa že do 12. decembra zvečer, se je vrnil na Gorenjsko 93. rezervni policijski bataljon, s katerim so imeli štajerski nacisti celo neke neveselosti. Po vrnitvi na Gorenjsko se je nastanil v Skofji Loki. Polkovniku Mascusu pa je šlo predvsem za vrnitev 171. rezervnega policijskega bataljona, ki je bil že preizkušen v bojevanju, s partizani na Gorenjskem, zlasti še v kamniškem okrožju, medtem ko 93. rezervni policijski bataljon, ki bi ga že novembra morali poslati v vzhodno Evropo, ni imel takih izkušenj. Zato je 15. decembra popoldne v Celovcu izdal naslednje povelje svojemu namestniku za slovensko Štajersko, orožniškemu polkovniku Hugu Nowotnyju:

»Nujno potrebno je takoj poslati 171. rez. pol. bataljon v Kranj. Vojaška poveljstva je treba takoj prositi, naj ima za morebitno podporo policijske pripravljene vse vojaške enote, ki so na južnem Koroskem (beri: na Gorenjskem — op. T. F.). Prosim, da to takoj izvršite, ker je zadeva skrajno nujna.« Kako zelo se mu je mudilo, priča tudi to, da mu je čez dve uri poslal novo brzojavko:

»171. rezervni policijski bataljon ima navodilo, naj takoj odide v Kranj. Vpeljavo in nastanitev mu mora zagotoviti 181. rez. pol. bataljon.«

Mascusov namestnik za slovensko Štajersko polkovnik Nowotny je to povelje še bolj jasno: »171. rez. pol. bataljon je treba takoj poslati v Kranj. Tiste njegove sile, ki so udeležene pri preseljevanju, morajo takoj zamenjati sile 72. rez. pol. bataljona in jih je nato treba poslati v Kranj. Kolikor preseljevanja ni mogoče izvajati s silami, ki se ostanejo, je treba izselitveni štab obvestiti, da izselitev izvaja le v okviru možnosti.« Iz naslednje brzojavke pa je razvidno, da ob predvidevanju, da bo akcija na Gorenjskem trajala 8 dni. Bataljon je res 16. decembra odrinil v Kranj in sta tako imela polkovnika Mascus in Handl že tega dne zvečer na Gorenjskem tri policijske bataljone: 181. v Kranju, 171. v Radovljici in 93. v Skofji Loki, pripravljena pa je bila tudi vojska.

31 Bertoncelj, Ljudska vstaja, 395—397; isti: Velika zmaga Cankarjevega bataljona v Rovtarnu, Gorenjska v borbi za svobodo, št. 5, 1961, str. 27—28; Mile Pavlin: Bilo je 12. decembra 1941, Borci 1961, št. 12, str. 663—665; Ivan Jan: Dražgoše, Ljubljana 1961.

32 Poročilo poveljstva XI. arm. korpusa na Vrhniki ju imenuje »due battaglioni territoriali«. (Zbornik NOV, VI/1, dok. 205.)

33 Po nekem drugem italijanskem poročilu naj bi 13. 12. ob 11. uri prišlo na kraj borbe okrepitve vojske in policije iz Skofje Loke, ki so preiskale teren s 4 vojaškimi in 3 orožniškimi (beri: policijskimi — op. T. F.) četami, vendar brez uspeha«. (Glej Zbornik NOV, VI/1, dok. 215.)

34 Brzojavka poveljstva XI. arm. korpusa št. 11. armade 14. 12. 1941, Zbornik NOV, VI/1, dok. 204.

35 Brzojavka poveljstva XI. arm. korpusa št. 11. armade 14. 12. 1941, Zbornik NOV, VI/1, dok. 205.

36 Mascusova brzojavka Nowotnyju 15. 12. 1941 ob 16.21 uri, NAW, T-175, navitek 10.

37 Mascusova brzojavka »Nowotnyju 15. 12. 1941 ob 18.54 uri, NAW, T-175, navitek 10.

38 Nowotnyjeva brzojavka 72. in 171. rez. pol. bat. 15. 12. 1941, NAW, T-175, navitek 10.

39 Prav tam.

(NADALJEVANJE)

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.
- PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

Čedalje več jedrskih podmornic

ZDA imajo že 77 jedrskih podmornic, med katerimi jih je enainštirideset oboroženih z raketami. Razen teh pa v ameriških ladjedelnih gradbiščih 29 jedrskih podmornic za razne namene, gotove pa bodo, kot poroča tisk, najkasneje v naslednjih štirih letih. To ogromno jedrsko ladjevje, ki bo ameriške državljanke stalo osem milijard dolarjev, naj »prestraši« morebitnega napadalca. Takim izjavam ameriških vojaških osebnosti pa skoraj nihče več ne verjame, saj ljudje vedo, da skušajo tako prikriti le svoje napadalne namene.

V prejšnjem letu so dokončali tudi program »polaris«, ki spada med najdražje ameriške raketne programe. To je bilo storjeno z uvedbo v oborožitev enainštiridesete jedrske podmornice »Will Rogers«, ki je opremljena s šestnajstimi balističnimi izstrelki, vsi izmed njih pa imajo termonuklearne bojne glave. Ameriški tisk poudarja, da jekleni orjaki te vrste, kot je »Will Rogers«, ki ima 8200 ton in ki lahko plove s hitrostjo 36 kilometrov na uro, dokazujejo, kako so postale raketne podmornice najpomembnejši del strateških sil.

Poglavitna odlika podmornice kot nosilke raketnih izstrelkov je njena prikritost in gibljivost, sodijo ameriški strokovnjaki. Prav zato imajo podmorniške balistične izstrelke za manj občutljive, hkrati pa za najučinkovitejši del ameriškega strateškega raketnega potenciala. Znano pa je, da so izstrelki »polaris« zelo dragi in tudi manj natančni kot ustrezni kopenski medcelinski izstrelki.

»minuteman«. Pentagon je v želji, da doseže novo strateško orožje, uspel in tako hiti z gradnjo ladjevja raketnih podmornic, da vsako leto dokončajo do trinajst podmornic, oboroženih z raketami »polaris«.

Za uresničitev programa »poseydon« za gradnjo do 90 odstotkov novih balističnih izstrelkov z dosegom 5500 kilometrov (do leta 1972 nameravajo s temi raketami oborožiti enaintrideset raketnih podmornic) so odobrili ogromno vsto 3300 milijonov dolarjev. Izstrelki »poseydon« je boljše kot »polaris« in dvakrat težji. Nova raketa pa seveda zahteva temeljito preureditev raketnega oddelka na podmornicah. Razen tega morajo zamenjati z novimi tudi vse naprave za streljanje z raketami in elektronske računalnike.

V Združenih državah Amerike zadržujejo gradnjo podmornic za razne namene, oboroženih s torpedi in protipodmorniški izstrelki z jedrsko polnitvijo. Še pred kratkim so letno spлавljali po pet do šest takih podmornic, ki imajo do 4600 ton, v tem letu pa so odobrili sredstva le za tri podmornice te vrste. Ta ukrep pa je le začasen. Bil je nujen zaradi povečanja stroškov za letalonosilke, desantne ladje, sredstev za izkrcanje in hitrih oskrbovalnih ladij, pa tudi nekaterih drugih vrst ladij, ki jih Pentagon potrebuje za eskalacijo umazane vojne v Vietnamu.

Jedrske podmornice pa razen Združenih držav Amerike gradita še dve drugi zahodni deželi — Anglija in Francija. Angleške pomorske sile že ima-

jo eno raketno in tri jedrske podmornice za razne namene. Razen teh pa so naročili še dve torpedni in tri raketne jedrske podmornice. Pri uresničevanju tega programa so Angleži sledili Američanom in so si od njih sposodili mnoga orožja, naprave in konstrukcijske rešitve. Zato pa so tudi taktično-tehnične lastnosti angleških podmornic iste kot pri ustreznih ameriških ladjah.

Nekoliko drugače je v Franciji, kjer ladjedelništvo uresničuje zamisel o podmorniškem jedrskem ladjevju s svojimi silami, čeprav je tudi tu čutili močan vpliv ameriških protipov. Lani so Francozi potisnili v morje svojo prvo jedrsko podmornico »Redoutable«, ki je hkrati tudi nosilka raket. Ima 9000 ton, oborožena pa je s šestnajstimi francoskimi raketami, ki imajo po 500 kiloton, lete pa 3000 kilometrov daleč. Drugi podmornici te vrste pa bodo dokončali 1972. in 1974. leta.

Takšna je zadeva z gradnjo jedrskih podmornic na Zahodu. Toda navadnih podmornic z dieselskimi motorji v Združenih državah Amerike, Angliji in Franciji nič več ne izdelujejo. Njihove proizvodnje pa niso prekinili v Zahodni Nemčiji, na Norveškem, Nizozemskem, Švedskem in Japonskem. Srednje in velike podmornice (od 1000 do 1800 ton) tega tipa grade le še v treh deželah, medtem ko v Zahodni Nemčiji in na Norveškem prevladujejo podmornice od 450 do 470 ton, namenjene za delovanje blizu obale. Oborožene pa so s klasičnim podmorniškim orožjem — s torpedi in minami.

- FOTOGRAFI IN AMATERJI —
- PRVIČ NA NAŠEM TRŽIŠČU IN ZA VAS EKSKLUZIVNO
- NA FOTOODELKU V PRITLIČJU TRGOVSKI HIŠE
- FOTO PAPIR »ILFORD«
- SORTIRANE DIMENZIJE — OD 6 x 9 DO 18 x 24

namma
LJUBLJANA

ZA HITREJŠI NAPREDEK KMETIJSKE PROIZVODNJE UVAJAMO ZA VSE
KMETOVALCE IN GOZDNE POSESTNIKE

namensko varčevanje

Z NAMENSKIM VARČEVANJEM DOBITE

75 do 200 % posojila

OD PRIVARČEVANEGA ZNESKA

- za nakup, gradnjo, dograditev ali obnovo gospodarskih objektov
- za nakup kmetijske mehanizacije
- za ureditev nasadov, hmeljnikov, vinogradov, jagodičevja
- za nakup plemenske živine
- za izvedbo melioracij

Za pridobitev pravice do posojila je treba privarčevati vsaj 2500 N-din. Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev.

Vloge se obrestujejo po 6 %, obresti za odobrene kredite pa znašajo 7 %.

PO PRETEKU VARČEVALNE DOBE PRIDOBI VARČEVALEC PRAVICO DO POSOJILA

- po 13 mesecih varčevanja 75 %
- po 18 mesecih varčevanja 100 %
- po 24 mesecih varčevanja 150 %
- po 30 mesecih varčevanja 200 %

OD PRIVARČEVANEGA ZNESKA.

KREDITNA BANKA CELJE

SATURNUS

LJUBLJANA

Telefon: 313-666

Proizvajal:

raznovidno pločevinasto embalažo za prehransko, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine; artikole široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, razpršilce itd.; dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke; elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje; litografirane plošče in elokstrane napisne ploščice

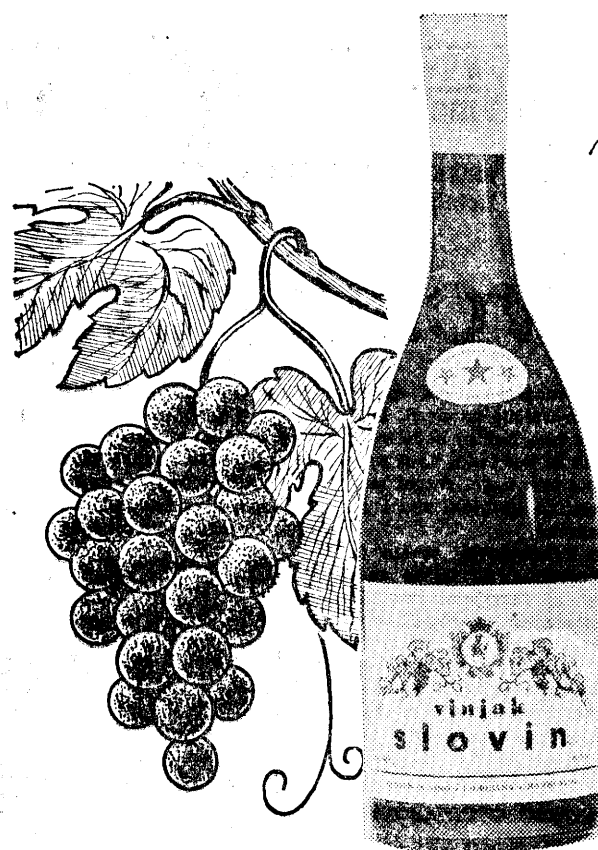
Letos mineva 25 let od Kočevskega zhora poslancev slovenskega naroda in v ta namen namerava Zveza združenj borcev NOV občine Kočevje postaviti spomenik padlim borcem NOV in premestiti partizansko pokopališče iz Trate na novo pokopališče ob Črnomaljski cesti.

Ker pa odbor ne poseduje točnih podatkov o pokopanih borcih na Trati, pozivamo vse sorodnike in znanke, da nam sporoče naslednje podatke:

Primek in ime, očetovo ime, rojstni podatki, zadnje bivališče, kdaj je padel in kateri enoti je nazadnje pripadal in točen naslov, kdo je gornje podatke posredoval.

Te podatke dostavite najkasneje do 31. julija 1968.

ZZB NOV OBČINE KOČEVJE

SLOVENIJA VINO
LJUBLJANA

Podjetje

SLOVENIJA VINO

priporoča vsem ljubiteljem dobre kapljice odlične proizvoda znamke SLOVIN

- za poživitev in dobro počutje kozarec odličnega vina SLOVIN,
- pri prijetnem kramljanju poizkusite naš novi PELINKOVEC,
- pri kosilu in večerji pa pijte kvalitetna vina znamke SLOVIN.

NE POZABITE — ZNAMKA SLOVIN JE POJEM KVALITETE IN DOBREGA OKUSA.

Delamaris

KOMBINAT
KONZERVNE INDUSTRIJE

Izola

VAM NUDI KVALITETNE IN PRIZNANE
PROIZVODE:

ZA DOM:

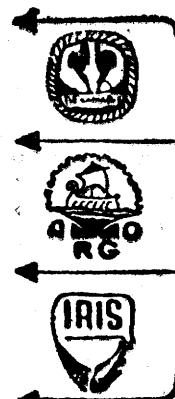
- ARGO JUHE, ZAČINKO, PARADIŽNIKOV KONCENTRAT

ZA ŠPORT:

- DELKAVA, RIBJE KONSERVE

ZA WEEKEND:

- PREDJEDI IZOLA BRAND IN PASTETE

DELAMARIS — IZOLA

Kreditna banka in hranilnica Ljubljana

Novo nagradno žrebanje

125 NAGRAD

1 osebni avto AUDI — 80 L

1 osebni avto ZASTAVA 750

3 nagrade: kmetijska mehanizacija v vrednosti po 5000 N-din

20 prenosnih avtomatičnih šivalnih strojev MIRNA — VERITAS

50 ročnih avtomatičnih ur "DAR-WIL" model 1968

50 koles PONY — ROG

V redna štirimesečna nagradna žrebanja Kreditne banke in hranilnice Ljubljana so vključeni varčevalci vezanih hranilnih vlog, stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki namensko varčujejo po pravilnikih banke ter lastniki vezanih deviznih računov, ki bodo imeli do 31. avgusta 1968 vloženi 2000 N-din z odpovednim rokom nad 1 leto. Vsakih vloženi 2000 N-din povečuje možnost do nagrade.

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA, LJUBLJANA, Subičeva 2

PODRUŽNICE: Beograd, Čika Ljubina 8/1, Novi Sad, Grčkoškolska 2; Mestna hranilnica ljubljanska, Domžale — Kamnik — Kočevje — Trbovlje

PREDSTAVNIŠTVO: München, HERZOG, Wilhelm Strasse 1

EKSPOZITURE: V Ljubljani: Bežigrad — Moste — Stara Ljubljana — Šiška — Vič; zunaj Ljubljane: Črnomelj — Grosuplje — Hrastnik — Litija — Logatec — Medvode — Rakek — Ribnica — Vrhnika — Zagorje

V AP Vojvodini: Bački Petrovac — Beočin — Srbobran — Temerin — Titel — Zabalj

Knjiga »Pionirji Jugoslavije«

Zvezna organizacija »Družba in vzgoja« pripravlja v sodelovanju z vsemi republikami odbori Zveze prijateljev mladine knjigo »Pionirji Jugoslavije«.

Knjiga — iskana bo v srbohrvaščini, makedonščini in slovenščini — bo bralce podrobneje seznanila s pionirsko organizacijo: kdaj in kako je nastala (med vojno), prvi zabeleženi dokumenti, prvi zaključki na kongresih mladine, organizacijske oblike, delo in rast organizacije itd. Istočasno bodo iz knjige same raz-

vidne tudi razvojne spremembe države, v kateri se je ta organizacija rodila, in bo kot taka predstavljala za marsikatero — ne le za mladi rod — zanimivo in koristno branje.

Vsebinsko se bo knjiga glasila na obdobja po pet let: Čas vojne (1941-1945), Čas obnove (1945-1950), Čas izgradnje (1950-1955), Čas razvoja (1955-1960) in Čas sedanjega (1960-1968). Obsegala bo 150 do 200 strani in bo izšla — tako predvidevajo — 23. novembra letos, M. S.

AMERIKA, AMERIKA...

Dallas, Memphis, Los Angeles. Prebivalci teh mest so prav tako dobri in navadni državljani kot povsod v ZDA, vendar se je njihovih mest prijel žalosten, tragičen, osupljiv prizvok. Postali so kraj za obračun med naprednimi silami in ameriški politiki ter reakcijo, ki si v sili ne pomišlja seči po strelnem orožju ter z gangsterskimi manirami odstraniti neljubega nasprotnika.

Strelci, ki so ubili Johna Fitzgeralda Kennedyja, doktorja Martina Luthra Kinga in Roberta Francisa Kennedyja, so ubili upanje Amerike in sveta. Upanje, da se bo Amerika kot svetovna sila spremenila v napredno državo, ki ne bo netila vojn po svetu, ki bo spoštovala svoje idejne nasprotnike, ki ne bo enostransko ukrepala.

Vsak ima svoje hibe in tudi predsednik Kennedy jih je imel. Vendar so Združene države Amerike pod njegovim vodstvom začele pridobivati izgubljeni ugled v svetu. Dežela, katere mednarodna politika je zares v veliki meri odvisna od usmerjenosti predsednika, je v Kennedyjevih časih postajala nekaj pozitivnega, začela se je spreminjati. Ko so strelci v Dallasu prekinili ta proces, ko je Johnsonova administracija razbila upe — tiste upe, ki smo jih imeli, ko je Johnson v predvolilnih mesecih tekmoval z reakcionarnim Goldwaterjem — z razsiritvijo vojne v Vietnamu ter vsiljivim vmešavanjem v notranje zadeve mnogih dežel, smo se začeli ozirati po človeku, ki bi utegnil biti Kennedyjev naslednik. In ko se je Robert Kennedy odločil, da nadaljuje bratovo pot, da — kot je sam rekel — »visoko drži plamenico, ki jo je prižgal John Kennedy«, smo se razveselili.

Program Roberta Kennedyja, s katerim se je predstavil volivcem, je resnično obetala spremembo dosedanje politike. Glede vietnamske vojne, najbolj kočljivega problema ZDA, se je Robert Kennedy zavzemal za pogajanja ne le s predstavniki DR Vietnama, marveč tudi s Fronto narodne osvoboditve Južnega Vietnama. Menil je, da bi FNO morala biti zastopana v saigonski vladi, menil je, da z bombami ni mogoče končati vojne. Robert Kennedy je ameriško politiko do Ljudske republike Kitajske ocenil kot zmotno, zakaj temelji na sovraštvu in strahu. Dejal je, da bi bilo bolje, ko bi se Američani in Kitajci bolje spoznali, ker se lahko samo tako izognejo nesporazumu, ki bi utegnil pripeljati do spopada. Predvsem pa je Robert Kennedy zagovarjal misel, da je treba čimprej nehati širiti jedrsko orožje. Menil je, da je ta problem pomembnejši od vietnamske vojne, zakaj tedaj, ko bo izdelovanje jedrskega orožja že tako »preprosto«, »poceni«, da ga bo imela skoraj vsaka država, bo mir sveta res odvisen od muhavosti, zamerljivosti ali srbsoritosti. Glede rasnega vprašanja je Robert Kennedy govoril, da ga bo mogoče reševati le počasi, in sicer s tem, da se bo temnopoltno prebivalstvo ZDA dvigalo na življenjski ravni in se polagoma enačilo z belci v proizvodnji in potrošnji ameriške družbe.

Govorili so, da se Robert Kennedy ne bo potoval za mesto predsednika ZDA pred letom 1972: letos so zmago nekako pripisovali Johnsonu. Toda razmere se naglo spreminjajo in do leta 1972 bi se utegnili pojaviti nekdo, ki je danes župan v kakšnem mestecu. Odločitev, da kandidira, so imeli za »izdajstvo«: Kennedy da hoče izkoristiti na eni strani zadrego, v kateri se je znašel Johnson zaradi svoje politike, na drugi strani pa z denarjem premagati kandidata v svoji stranki McCarthyja ter v kampanji izkoristiti spomin na ubitega brata.

Vendar se je Kennedy pojavil s svojim programom, oglasil se je šele tedaj, ko je videl, da ne more več škodovati enotnosti demokratske stranke — ki že lep čas ni več enotna — dejal je, da bo odnehal, če bo videl, da volivci le niso na njegovi strani. Preliminarne volitve, ki »otipavajo« ameriške volivce, so zelo pomembne in Kalifornija naj bi bila za Kennedyja odločilna: ali nadaljuje ali odneha.

Zmagal je z veliko večino. To je bilo popolnoma jasno znamenje za njegove nasprotnike: Kennedy postaja resnično nevar in res ga utegnejo izvoliti za predsednika. Našel se je atentator in pritisnil na petelina. (Tokrat so atentatorja vsaj prijeli. Pri uboju Johna Kennedyja in dr. Kinga je policija vse tako zapletla, da se zmerom ni jasno, kdo je morilec in zakaj. In prav v tem je toliko sumljivega: kako je mogoče, da policija, ki slovi po svoji učinkovitosti v vsem svetu, ne more najti atentatorja...)

Neumni so bili očitki, češ da si Kennedyjevi hočejo podajati kljuko v Beli hiši in da nekakšna ameriška »kraljevska družina«. ZDA so že imele predsednike, ki so si bili v sorodu: predsednik John Quincy Adams je bil sin predsednika Johna Adama, Benjamin Harrison je bil nečak Williama Harrisona in Franklin D. Roosevelt je bil bratranec Teddyja Roosevelta. Kennedyjevi so zoprti reakcionarnim in okostenelim ameriškim politikom, ki nečesto sprememb, marveč menijo, da je najbolje, če ZDA vztrajajo pri starem. John Kennedy je marsikdaj stopil na prste velekapitalistu in gangsterskim metodam v ameriškem notranjem življenju, njegov brat Robert se je kot pravosodni minister že izkazal kot napredno usmerjen človek. Zanimiva je ugotovitev, da na Kennedyjevi strani niso bili samo intelektualci in mladina, marveč tudi revni in temnopolti, pa čeprav je bil iz družine, ki je med dvajsetimi najbogatejšimi v ZDA. Volivci, ki so bili na njegovi strani, so se ogreli za njegove ideje.

Kot takšnega ga je poznala Amerika in ga je poznal ves svet. Čeprav je bil Robert Kennedy »samo« senator — eden najmlajših — je vendar veljal za enega najpopularnejših politikov Amerike. Čeprav je kot senator dosikrat nasprotoval Johnsonovi politiki, so ga v svetu sprejemali voditelji držav kot uradnega in visokega predstavnika Amerike.

Razmere, v katerih je mogoče ubijati najnaprednejše ljudi, vlivajo strah in povzročajo zaskrbljenost, da se ZDA vse bolj usmerjajo po poti nazadnjaštva in mračnjastva. Nasilje znotraj Amerike je znamenje, da se Amerika brčkone še ni pripravljena odpovedati nasilju v svoji zunanji politiki, torej tistemu, proti čemur se je bojeval Robert Kennedy.

Ubij Robert Kennedyja je velika sramota za Združene države Amerike. Kennedyjeva smrt pa velika izguba tako za ZDA kot za svet. Morda se sliši patetično: kdo bo zdaj mož, ki bo prevzel in »visoko držal plamenico, ki jo je zaneli John Kennedy« in le kratek čas imel v rokah njegov brat Robert?

TANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

Branko Čopić: OGNJENO LETO

Branka Čopića ni treba posebej predstavljati, čeprav med slovenski mladi sicer ne uživa take popularnosti kot med bralci s srbohrvaškega jezikovnega področja. Tudi njegov roman Ognjeno leto imamo že od leta 1955 v slovenščini, ko ga je izdal v prevodu Frana Albrehta Državna založba Slovenije. Vendar smo od lani dobili vrsto knjig tega pisatelja v izbranem delu, ki ga je za slovenske bralce prav tako pripravila DZS. Med temi knjigami izbranega dela pa je znova izšel tudi partizanski roman v treh delih OGNJENO LETO. Gre gre za odlično partizanski tekst jugoslovanskega pisatelja, je prav, da nam opozorimo slovenske bralce, čeprav sicer nekateri ta roman že poznajo.

V romanu Ognjeno leto slika pisatelj razmere v njegovi rodni Bosanski krajini in usodnem letu 1941. Ustaška oblast se je začela uveljavljati s pobijanjem srbskih kmetov in z grozodejstvi, ki so jih nad nedolžnim prebivalstvom začeli izvrševati ustaški klavci. Vse to pa je rodilo pri ljudstvu upor. Kmetje so se začeli zatekati v gozdove, obenem pa zbirati orožje za obrambo pred nenadnimi vdori ustašev. Tako je prišlo do organizirane ljudske vstaje. Kmetje so vdrli nad ustaško mesto, središče upravne oblasti. Morali so se sicer umakniti, toda vzporedno z nasiljem je rasel tudi odpor. V tem svojem odporu so si borci za svobodo ustvarili prvo osvobodilno ozemlje, katero so ubranili pred močnejšim napadom združenih fašističnih vojsk, ustaških Italijanov in četnikov. Ti so bili sprva proti ustašam na strani zatiranih preprostih ljudi. Toda pod vplivom propagande iz Srbije, pod vplivom četniških elementov v domačih krajih, so obrnili partizanom hrbet in sčasoma povsem zabredli v izdajstvo ter v odkrito sodelovanje z okupatorji.

Branko Čopić nam v svojem romanu Ognjeno leto predstavlja usodni čas in usode ljudi v njem. V romanu nam predstavi celo galerijo oseb, ki živijo pred očmi bralca v vsej polnosti. Med njimi so predvsem plastično predstavljeni bosanski originali, mali preprosti kmetje, ki kot aktivni borci sodelujejo v boju za svobodo. Seznanimo se z vodjo vstaje v močnejšim kraju, s komandantom in komisarjem, s celotno vrsto študentov, delavcev in aktivnih voditeljev, ki sodelujejo pri organizaciji oborožene vstaje in obrambi osvobodjenega ozemlja. Poleg teh spoznamo v romanu tudi ljudi, ki so prešli na stran četnikov,

posebej pa še ustaške klavce in predstavnik ustaške oblasti. Resnično zaživi pred nami cela galerija ljudi, ki niso nikoli papirnatih junaki, temveč resnični ljudje s svojimi osebnimi problemi, dobrimi in slabimi lastnostmi, ljudje, ki so v romanu tudi nosilci celotnega dogajanja.

Odlika romana je plastičnost Čopiceve pripovedi, ki prihaja do izraza posebno v prvem delu romana. Ni brez osnove ugotovitev kritike,

da je to eden najboljših jugoslovanskih romanov o oboroženi ljudski vstaji. Vsekakor pa tekst, ki zaradi plastične podobe vstaje v Bosanski krajini, zaradi zanimivosti pripovedi, odlično prikazanih likov in odlične kompozicije zasluži, da ga ne prezremo. Gotovo je, da nikomur, ki be knjigo vzel v roke, ne bo žal, kajti monumentalna podoba, ki se kaže pred bralcem, je vredna, da knjigo spoznamo in roman preberemo.

Karel Pichlik: Iz ruskega ujetništva v boj proti vojni

Veliko smo že brali o avstrijskih in drugih ujetnikih, ki so se v Rusiji leta 1917 pridružili boljševikom in se bojevali v revoluciji ter državljanski vojni. Kaj malo pa vemo o tistih, ki so se po sklenitvi separatnega miru med Rusijo in Nemčijo ter njenimi zaveznicami vrnili iz ujetništva, narkar so jih znova mobilizirali. V glavnem vemo samo za upore naših junakov, toda upirali so se tudi drugi. S temi upori in množičnim dezerterstvom ter odpovedovanjem poslušnosti so ti povratniki pomagali razbiti ječo narodov — Avstro-Ogrsko. Kot nadaljevanje te uporniške tragedije pa po vojni spet vemo za vrsto uporov in revolucij, ki žal niso nikjer zmogle.

V knjigi Karla Pichlika, ki jo je nedavno v prevodu Božene Orožne izdal zavod »Borec«, medtem ko je prva izdaja izšla pred dvema letoma na Češkem, je tudi nekaj podatkov, ki so bili do zdaj le malo znani. To velja tudi za število povratnikov iz ujetništva. Teh se je vrnilo na ozemlje Avstro-Ogrske do 4. septembra 1918 po uradnih podatkih 623.078. Prav tako Pichlik navaja število dezerterjev, toda samo za madžarsko ozemlje. Samo v prvem četrtletju 1918 je znašalo kar 44.611

in samo na Hrvaškem so jih 1917. leta prišli 20.000.

Odlika Pichlikove knjige je, da je v nasploju z drugimi zgodovinarji opisal vse večje upore v zaledju na avstroogrskem ozemlju, predvsem pa seve Čehov, Slovkov, Slovencev, Hrvatov, Srbov, ker jih je bilo največ, zato so meščanski zgodovinarji med obema vojnama kaj pogosto pripisovali upornikom samo nacionalistične pobude, ne pa socialni. Dejstvo pa je, da je velika večina uporov izbruhnila prav zaradi socialnih motivov in da so bili nacionalni ali močno podrejeni ali pa jih sploh ni bilo, saj so se uporom pridružili tudi predstavniki »gosposkih narodov«, Avstrijci in Madžari. Nikakor pa med socialnimi motivi ne moremo zanikati tudi nezadovoljstva z narodnostnim zatiranjem, ki je bilo v avstroogrski monarhiji precejšnje, čeprav ne tako hudo kot kasneje v fašističnih državah.

Zato bodo po knjigi segali vsi, ki se zanimajo za celotno dogajanje v zaledju bojev pred petdesetimi leti. Spoznali bodo z nove strani nesmisel napadalne vojne in način, kako se je moč takl vlad, ki sproži in vodi tako vojno, učinkovito upreti.

ROŽMARIN Z RDEČIM NAGELJNOM

je krasil drage goste iz Srbije po slovenskih vaseh in mestih

Izrazi dobrodošlico, objemi, solze radosti in bridkih, a vseeno lepih spominov. Tako je tudi letos sprejela zelena Štajerska na stoterih domovih svoje drage goste, tako so jih sprejeli tudi Ravenci in mnoga naselja ob severni meji. Doraščajoča

mladina je gledala starejše, kako se ganjeni objemajo in razumela, da gre za dolgoletno prijateljstvo in ljubezen, skovano v najtežjih trenutkih naše zgodovine. Razumela je pozdravne besede predsednika občinske konference SZDL v Rogški Slatini Jožka Lojena, predsednika ZZZB NOV Marijbor, narodnega heroja Janeza Hribarja in predsednika obč. združenja ZZZB NOV Celje, narodnega heroja Jake Rojske, ki so spregovorili izbranim pred Zdraviliškim domom v Rogški Slatini. Globoko so se v srca vseh zarežale zahvalne besede sekretarja komiteja ZK iz Kra-

ljeva Sveta Vuksanovića. Zapelili so se pionirji osnovne šole iz Rogaske Slatine, prisrčno in lepo, kot zavzeti pesem le iz otroških grl. Iz Rogaske Slatine so se gostje razkropili po deseterih naseljih vse od Uršlje do Dobrovelj in okoli hribov pri Laškem. Na domovih družin, ki so jih pred 27 leti morali nasilno zapustiti, so bivši izseljenci toplo pozdravili svoje bivše gostitelje. Sama toplota, tovarništvo, prisrčnost. Samo v okolici Celje je okoli 100 gostov iz Srbije preživelo nekaj zares lepih dni. Veliko novega so videli in še bi jim njihovi nekdanji gosti radi pokazali marsikaj, pa jim čas ni dopuščal, marsikaj je pokazalo tudi neprijazno vreme. Da, neusmiljeno je bežal čas in treba se je bilo posloviti. Zopet objemi, stiski rok in prijazne besede, tokrat zopet vabila na obiske v Srbijo. V težkih dneh skovano bratstvo bo torej še in še trajalo, iz roda v rod. Na svidenje!

Rudolf Uršič,
Celje, Kajuhova 9/V

Matevž Hace: Zadnji obisk

Matevž Hacetu zdaj že lahko imenujemo znanega partizanskega pisatelja, saj je napisal precej knjig. Pa ne samo o naši osvobodilni vojni, tudi v sodobnost in predvojne čase je že posegel in priznati mu moramo, da je bralce pritegnil in da njegove knjige niso dolgo ležale po policah knjigarn.

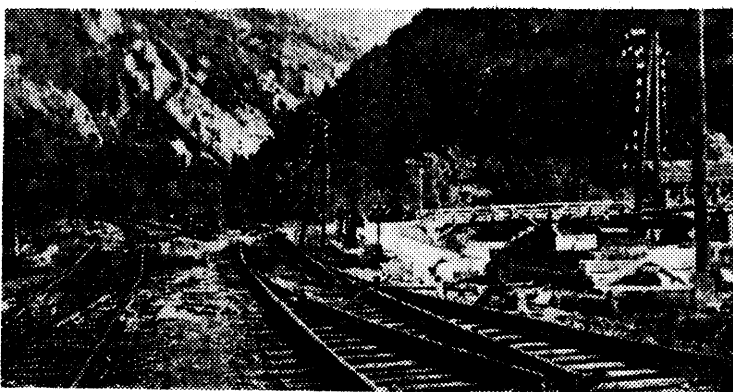
Pоследnja njegova knjiga, ki jo je nedavno izdal zavod »Borec«, je »Zadnji obisk«. V njem tako kot v večini svojih del spet opisuje svoje rojake, čeprav tega izrecno nikjer ne pove. Znova sledimo njih partizanska pota, najprej po Hacetovi rodni Notranjski in morda še po Dolenjskem, če je kdaj kako brigado tja zanesla pot in so bili v njej tudi Hacetovi ožji rojaki, nato pa po Štajerskem, kamor so prišli Hace in njegovi Notranjci s 14. divizijo februarja 1944.

Tako kot za večino Hacetovih del je tudi za to zadnje značilno, da ga sestavljajo drobne zgodbe. Te zajemajo opise različnih dogodkov in medčloveških odnosov med partizani, terenci, domačini, sovražniki, podaljšujejo pa se tudi v povojne čase. Ti so za mnoge naših kmečkih ljudi pomenili temeljito spremembo, mnogi so odšli v mesta, toda le malo se jih je tam prišlo in so se kasneje več ali manj razočarani vrnili kmetovat ali kako drugače služiti kruh z delom lastnih rok.

Spet v Hacetovih črticah lahko zasledimo njegov rahlo šaljiv način pripovedovanja, včasih pomešan s trpkostjo, toda z ljubeznijo do preprostega človeka. Ta večkrat ni podoben že ustaljenim vzorcem junakov, kakršne vidimo v marsikateri knjigi o partizanstvu. Zato bodo novo Hacetovo knjigo naši ljudje spet tako radi brali, kot so dosedanje.

C. B.

Minerci KZO bodo zbrali spomine

TAKO SO MINERCI KZO MINIRALI OKUPATORJEM KOMUNIKACIJE. NA SLIKI: AKCIJA NA SAVI LETA 1944

16. junija letos se bodo nekdanji pripadniki KZO ponovno zbrali, tokrat v Izlakah pri Zagorju. Srečanja se bodo udeležili tudi pripadniki minerske čete, ki je spadala pod operativno področje IV. operativne cone ter »disciplinsko« pod komando KZO.

Minerska četa je med NOB izvršila številne akcije. Po podatkih, ki jih hrani Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, je bilo v Zasavju samo na komunikacijah izvedenih preko 380 akcij, predvsem na železnici. Čas pa se hitro odmika in spomini bledijo. Bor-

Tako so minerci uničevali okupatorjem komunikacije. Na sliki: razrušena proga v Lazu leta 1944

Partizanska ljudska pesem

Pesem talca

V večer se skril je majski dan,
cvetel je v vrtu jorgovan,
z dobrane slavec drobno pel
in nama srečno noč želel.

Prišel sem k sebi te v slovo,
bilo mi v srcu je težko
in ti prosila si z očmi,
naj zvest ostanem ti vse dni.

V zidovju hladnem dan za dnem
zdaj čakam tvojih krizantem
in vem, da smrt — moj mrzli gost —
mi pokosila bo mladost.

Na zidu tam bo rdeč plakat,
na pesku bo krvi škrlat:
ko brala moje boš ime,
pogumno naj ti bo srce!

Veš, strnil se je zlobni svet
in strl sanje mladih let:
o, spomni name se še kdaj,
ko bo cvetel v deželi maj.

Ko spet cvetel bo jorgovan,
škrjanček pel iznad poljan,
cvetel v bregu rdeč česmin —
dekle, prikljči me v spomin.

Pesem je napisal neznan jetnik
Ivo v Starem piskru v Celju.

Domicil Gorenjskemu vojnemu področju

V samotni, toda lepi dolini Potok pod Blegošem nad Zelenimi bo ob letošnjem dnevu vstaje, 21. julija, slovesna podelitev domicila Gorenjskemu vojnemu področju. Priprave za to so v polnem teku. Pripravljalni odbor, v katerem je zlasti delaven nekdanji komisar te enote tovariš Janko Urbanc, sodeluje z vsemi občinami Gorenjske, ki bodo tudi sprejele posebne odloke o domicilu. V Skofji Loki, kjer je sedež pripravljalnega odbora, pa so to prireditev sprejeli v svoj letošnji program kot eno izmed najvažnejših nalog. Ob tem so poudarili, da pri organizaciji raznih srečanj, domicilov in podobno ne bi smeli pozabljati tudi na manjše, toda politično in organizacijsko važne enote in formacije NOV. Tako je predvideno, da bi letošnja proslava Gorenjskega vojnega področja zajela tudi Oblastni komite KPS za Gorenjsko in Pokrajinski odbor OF, ki sta svojčas delovala in domovala v Potoku.

Iz obsežnejše utemeljitve za podelitev domicila, ki jo je pripravil tovariš Janko Urbanc, povzemamo, da je bila komanda gorenjskega vojnega področja ustanovljena v prvi polovici avgusta 1944 v Potoku na

predlog štaba IX. korpusa. Potrebno za tako teritorialno enoto je narekoval sam razvoj narodnoosvobodilne vojne. Bilo je nujno, da taka enota deluje kot stalni mobilizator na območju Gorenjske. Hkrati pa je Vojno področje tesno sodelovalo tudi z vsemi operativnimi enotami, kadar so se pojavile na njenem območju.

Operativno območje komande gorenjskega vojnega področja je obsegalo vse ozemlje od Medvoških hribov, Polhograjskih Dolomitov, Cerkljanskih planin, Porezna, Julijskih Alp do Rateč — tromeje, Karavank in Kamniških planin. Ker so bile naloge te enote zelo obsežne tako v vojaškem kakor tudi političnem pogledu, so zatem formirali še 6 komand mest, in sicer za območje Kranja, Skofje Loke, Bleda, Radovljice in Tržiča ter 2 stalni partizanski straži — v Kranjski gori in v Zireh.

S tako organizacijo je komanda gorenjskega vojnega področja uspešno opravljati svoje naloge in naloge IX. korpusa. Zaradi vloge, ki jo je ta vojaška enota imela, je bilo zlasti treba skrbeti za dober kader. Vse te enote so izpolnjevali samo

s prostovoljnimi, zanesljivimi in preverjenimi osebami. Z prvo zimo se je ta enota razvila in usposobila v močno vojaško in mobilizacijsko silo. Ob koncu vojne je štela okrog 1600 borcev. Za korpusne enote in njene ustanove so bile zelo pomembne preskrbovalne akcije na področju Skofje Loke, Kranja, Kropa in drugih, pri čemer so enote Vojnega področja tudi v vojaškem pogledu imele odločujočo vlogo. Z Jesenic in Bleda ter prek Bohinja so se pogosto pomikale kolone natočenih civilnih oseb z živili in živino za naše ustanove in bolnišnice — zlasti med zimo 1944—1945, ki je bila huda za našo narodnoosvobodilno vojsko.

Področje je bilo v stalnih stikih s političnimi organizacijami, zlasti z oblastnim komitejem KPS in pokrajinskim odborom OF.

Zadnja sovražna ofenziva leta 1945,

ko je umikajoči se sovražnik skušal uničiti osvobodilno gibanje na Primorskem in Gorenjskem, je zajela tudi Vojno področje. Pohod prek Črnegra vrha, Porezna, Soriške planine in Bohinjskega rova je ta enota izvedla z manjšimi izgubami in se prebila iz obroča. Po prihodu v Bohinjsko dolino je Vojno področje skupno z Jeseniško-bohinjskim odredom izvedlo celo protinapad, čeprav so bili naši borci utrujeni in izčrpani.

Ko se je sovražnik začel umikati iz Seške doline, se je komanda gorenjskega vojnega področja odločila za pohod prek Jelovice, Prtovča, Studen in Zelenikov na Martinj vrh. Tam so se pripravili za dokončno akcijo in osvoboditev doline. Likvidirali so najmočnejšo postojanko Selca-Dolenja vas ter odkorakali zmagoslavno po dolini proti Skofji Loki in Kranju.

Obisk v kartuziji Pleterje

V sredo dopoldne je Novo mesto obiskal predsednik republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka. V spremstvu je bil tudi generalni konzul Avstrije v Ljubljani dr. Heinrich Riesenfeld. Skupaj z družbeno-političnimi delavci iz novomeške občine so si najprej ogledali Dolenjski muzej in Galerijo. Nato jih je pot vodila v Pleterje, kjer je bila manjša slovesnost. Predsednik Leskošek je izročil v spomin, zahvalil in znak pozornosti predstavniku prioriju patru Karlu Drolcu miniaturni kip »Partizanka«, delo umrle slovenske kiparke Milene Dolganove, ki ga je izdelala leta 1944 v Crmošnjicah.

Ob izročitvi darila je predsednik Leskošek rekel:

»Slovenski partizani cenijo pomoč in podporo, ki jo je dal Pleterski samostan v narodnoosvobodilni borbi. Delež samostana v boju za pravico in svobodo bo ostal zapisan v zgodovini slovenskega naroda.«

Ob tej priložnosti se je med gosti in priorjem Karlom Drolcem, dr. Leopoldom Edgarjem-Lavovim in prokuratorjem patrom Cirilom Zverom razvil prijateljski razgovor, v katerem je bilo večkrat slišati besede in znak zahvale na račun prispevka samostana v narodnoosvobodilnem boju. Delež samostana res ni bil majhen. To znajo ceniti številni partizanski voditelji in aktivisti, ki so v najtežjih časih revolucije tu dobivali varno zavetišče.

S. D.

Srečanje internirancev na Borlu

Prvo junijsko nedeljo se je na gradu Borlu v Halozah zbralo kljub slabemu vremenu lepo število nekdanjih internirancev, zapornikov in deportirancev. Zbrali so se, da preživijo nekaj prijetnih uric in se pri tem spominjajo tistih najhujših let, ko so tu preživljali kot zaporniki težke ure življenja. Mnogi, ki so jih okupatorji tu zaprli ter odgnali v razna uničevalna taborišča, se niso nikoli več vrnili.

Grad Borl je bil v letih 1941—1943 nekako zbirno taborišče za vse zavodne domoljube. Od tu so jih Nemci izseljevali v Srbijo. Naše ljudi so sprejeli bratje Srbi, kot bi bili njihovi pravi bratje, jim pomagali, kolikor so mogli. Mnogi so potem od svojih gostiteljev odšli že tam v partizane in se bojevali pa tudi umirali. Borl pa je bil zbirno taborišče tudi za tiste, ki so jih Nemci odgnali v svoja koncentracijska taborišča širom po zasluženi Evropi, kjer so umirali v strahotnih mukah in le redkim je bilo dano, da so se vrnili nazaj v osvobodeno domovino.

Prav gotovo so v nedeljo bili vsi, ki so prišli iz Savinjske doline, zasavskih revirjev in Štajerske, prijetno presenečeni, ko so na Borlu prispele tudi bratje Srbi, ki so se prav v teh dneh mudili kot nekdanji

gostitelji naših izgnancev v Sloveniji, na obisku pri svojih znancih, prijateljih.

Nekdanji interniranci, deportiranci in zaporniki so tudi s tega mesta ostro obsodili ameriško politiko nad vietnamskim narodom, hkrati pa so obsodili tudi Izrael, ki na Bliznjem vzhodu že dalj časa rožlja z orožjem ter ogroža svetovni mir.

S srečanja so poslali pozdravno pismo tovarišu Titu.

Franjo Hovnik

Proti neonacizmu

so to srečanje sklicali v Dachau.

Tega srečanja se bodo v večjem številu udeležili tudi člani »Demokratske akcije«, ki je bila ob ustanovitvi v januarju letos predvidena kot enkratna akcija proti težnjam po obnavljanju nacizma. Toda razvoj dogodkov v ZR Nemčiji je pokazal, da je potrebna vse večja budnost nad tistimi silami, ki želijo obnoviti nacizem.

Zakaj?

Več tednov pred 18. majem so pristaši nacionalnodemokratske stranke (NPD) — pod tem imenom se namreč skrivajo neonacisti — z najbučnejšo reklamo oznanjali sklicanje svojih velikih zborovanj za ta dan po mnogih mestih Zahodne Nemčije. Med temi mesti so bila tudi večja mesta kot Offenbach, Saarbrücken, Mainz, Hamburg, Bonn in tudi zahodni Berlin, kjer so doživeli prvo razočaranje. Njihovo vožnjo z avtomobili po mestu so preprečevali, uslužbenci galerije slik, kjer naj bi bilo zborovanje, pa so štrajkali. V Offenbachu niso dobili dvorane, v Hamburgu je prišlo v dvorano toliko protidemonstrantov, da so zborovanja

nje končali, še preden se je začelo.

Tako ali slično temu se je neonacizem godilo povsod, kjer so napovedovali svoja »veličastna« zborovanja. Edino v Grünbergu, kraju s približno 4000 prebivalci, je bilo nekoliko drugače. V tem kraju računajo neonacisti, da bodo dobili pri jesenskih volitvah 23—30 odstotkov glasov.

Ko so 18. maja prispeli v ta kraj organizatorji »veličastnih« zborovanj, so jih sicer nasprotniki sprejeli z napisi »Enega Adolfa smo imeli dovolj!«, »Mišlite na Auschwitz!«, »NPD — kljukasti križ!« in podobno, toda v dvorani so jih čakali njihovi pristaši.

Iz besednjaka izrazov in misli, izrečenih na tem zborovanju, so zabeležili: Mladini vtepa jo glavo potvorjeno zgodovino — Zahtevamo resnično zgodovinsko sliko: proslavljanje Hitlerjeve vojne — Za nas, za NPD je Berlin še vedno naša prestolnica — Nikoli se ne bomo odpovedali nemški zemlji — Ne priznavamo meje na Odri in Nisi — Nemški vzhod itd.

Vse te parole jasno kažejo, kam hočejo neonacisti usmeriti pozornost nemškega ljudstva, kam ga speljati.

»Demokratska akcija« je do sedaj močna protiutež vsem takim esktrernim desničarskim pojavom. Toda, če bodo uradni krogi v ZR Nemčiji ne samo dopuščali, marveč tudi podpirali take neonacistične težnje in akcije, se bo lahko kaj kmalu pojavilo vprašanje, ali je še mogoče zavreti novi val neonacizma.

V. M.

Borcem Prekmurske čete in brigade!

Občinska skupščina v Lendavi vabi vse bivše borke in borce Prekmurske čete in 1. prekmurske brigade na podelitev domicila, ki bo v nedeljo, 23. junija letos. Nimamo še vseh naslovov in tudi povsem točnih ne za vse nekdanje borce in borke, zato naj smatrate vsi to časopisno obvestilo za vabilo k udeležbi. Zazeleno je, da jih pride čimveč.

Odhod bo z rednimi avtobusi v soboto, 22. junija, ob 14.15; naslednjega dne, to je v nedeljo, 23. junija, pa ob 5.30. Za Ljubljano je odhod izpred železniške postaje (avtobusna postaja), za Celjane izpred restavracije »Ojstrica« in za Mariborčane pred železniško postajo.

Povratek iz Lendave proti Ljubljani bo ob 16.42. Po možnosti naj imajo udeleženci partizanske uniforme in odlikovanja. Po prihodu v Lendavo naj se udeleženci prijavijo v informativni pisarni zaradi povratne stroškov. Prijave pa naj udeleženci pošljejo na odbor borcev Prekmurske čete in 1. prekmurske brigade v Ljubljani, Beethovnova 10, ali pa obvestijo odbor po telefonu na številko 23-564.

ODBOR

K. M., Šalovci — B., Ljubljana. — Dobili smo dve dopisnici, na katerih pa naša dopisnika nista navedla svojega naslova. Vsi tisti, ki redno prebirajo našo pravno posvetovalnico, lahko vidijo, da odgovarjamo v časopisu na taka vprašanja, ki so obširnejša, zamotanejša in ki zanimajo širši krog. Vsem ostalim naročnikom, ki se vsak teden s kakimi desetimi ali več dopisnicami obračajo na našo pravno posvetovalnico z najrazličnejšimi vprašanji, odgovarjamo s posebnim dopisom po pošti. Samo eno vprašanje na teden najde svoj odgovor v časopisu v pravni posvetovalnici, vsi ostali dobe torej pisemne odgovore na dom. Tega pa ni mogoče storiti, če ni polnega imena, niti naslova. Večina takih pisem ne dočeka odgovora. Danes smo izbrali dve taki dopisnici, s kratko vsebino, in nanju odgovarjamo.

Tov. B. iz Ljubljane je 100-odstotni vojaški vojni invalid iz NOV in kot tak oproščen plačevanja radijske naročnine. Ima pa tudi osebni avtomobil, v katerem je vgrajen radioaparatus. Radiotelevizija sedaj zahteva od njega, da za ta aparat plačuje naročnino. To pa z utemeljitvijo, da je oproščen le za en aparat. Rad bi vedel, če to drži in za

koliko časa lahko RTV zahteva plačilo za nazaj.

Drugi dopisnik K. M. iz Šalovcev pa sprašuje, ali ima kot invalid s 50-odstotno invalidnostjo iz prve svetovne vojne s strelna rano in paralizo, pravico do obutve. Zdi se mu, da je izšel invalidski zakon, ki mu daje pravico do obutve.

Najprej glede oprostitve od radijske naročnine. Res je, da predpisi ne govorijo, ali so vojaški vojni invalidi izrecno oproščeni plačila radijske na-

dije naročnine zastarajo v enem letu.

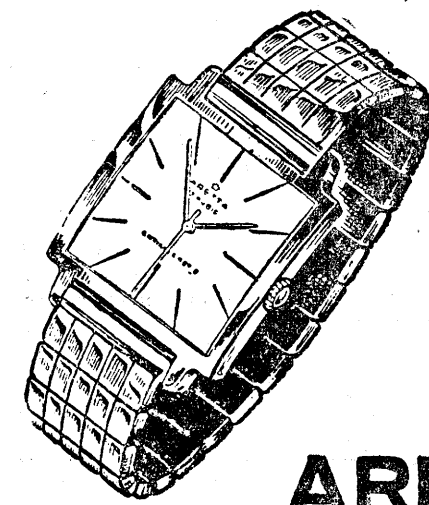
Kako pa je s pravico do obutve vojaških vojnih invalidov?

Res je, da so bili predpisi glede vojaških vojnih invalidov v zadnjem času dopolnjeni in spremenjeni. Toda po izrecni določbi zadnje spremembe zakona o vojaških vojnih invalidih so predpisi o oskrbovanju voj. voj. invalidov z ortopedskimi pripomočki ostali v veljavi do izida novih republiških predpisov. Ker teh še ni, veljajo stara določila.

PRAVNA POSVETOVALNICA

ročnine za enega ali dva aparata. Po logični presoji pa je mišljen le en aparat in ne dva. Veliko je takih invalidov, ki ne premorejo niti enega aparata. Res je, da tudi v avtomobilu radioaparatus ni odveč in prav prijeten je, zlasti če je invalid težko pokreten ali celo nepokreten. Toda v tem primeru pa bi bilo edino pravilno, da tudi invalid plačuje za ta drugi aparat naročnino kot vsi državljani. RTV lahko terja naročnino za nazaj, za takšen čas kot hoče. Tudi dolžnik lahko plača za nazaj za toliko časa, kolikor sam hoče. V primeru tožbe pa dolžnik lahko ugovarja zastaranje. Terjatve za plačilo ra-

Zadovni stari pravilnik o oskrbovanju voj. vojnih invalidov s protezami pa določa točne pogoje za dobivanje ortopedske in druge obutve. Tudi paralitična obolenja prihajajo v poštev za dodelitev ortopedske obutve, toda da bi mogli točno pojasniti, bi bila potrebna točna diagnoza obolenja oziroma poškodbe. Potrebno je torej, da pošljete točen prepis zdravniške diagnoze in vse točne podatke pa tudi ev. odločbo, s katero vam je ev. bil zahtevan že zavrnjen ali pa priznan. Če ste invalid iz prve svetovne vojne, ste gotovo za ortopedsko ali drugačne čevlje že zaprosili.

★
ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE

ZLATE IZDELKE

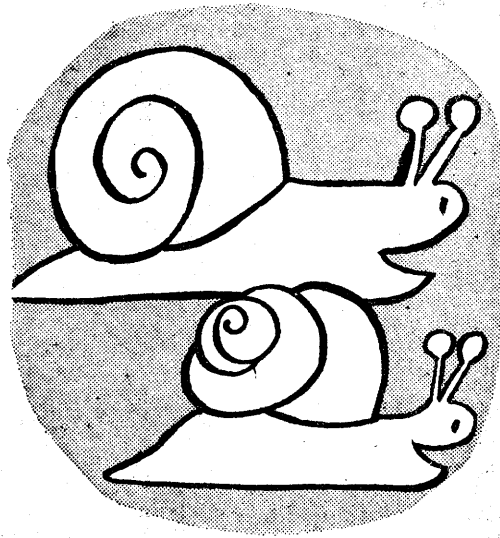
GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST, Piazza St. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14. 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata. PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

Tema ni treba namensko varčevati — hišo že imata! Toda ljudje ne nosijo hiš na hrbtu — in če si jo boste hoteli postaviti,

ZAČNITE NAMENSKO VARČEVATI pri

DOLENJSKI BANKI IN HRANILNICE

V NOVEM MESTU

ali pri njenih poslovnih enotah v KRŠKEM, METLIKI in TREBNJEM!

Hranilno knjižico DBH lahko dobite tudi pri VSEH POŠTAH V OBČINAH NOVO MESTO, KRŠKO, METLIKA in TREBNJE!

NAJNOVEJŠE!

NBH v Novem mestu obrestuje hranilne vloge od 1. avgusta 1967 dalje po izvšani obrestni meri:

— navadne po 6,50 % — vezande do 8 %

MATJAŽ ŽIGON: OPOROKA

Nameraval je spraviti odejo v nahrbtnik. Sklonil se je, ga razvezal in se segel vanj, da bi prelozil porčijo z mesom — zdržni se je, ko je azrl: prazni! Nak, ni mogel! Morebiti pa je meso le padlo iz posode, ko sem nahrbtnik prestavljal... V razburjenju je kar pozabil na bolečine pri upogibih, počepnil je in naglo izmetal vse, kar je bilo notri. Ni ga! V oči ga je bodla resnica, a še ni mogel verjeti. Prijel je nahrtnik za spodnja ogla, ga dvignil in divje otresel — kakor da bi se trije kosi pečenke lahko skrili ko šivanke v gube. Vse zastoj! Sesedel se je v sneg, stegnil zdaj razbolele noge in si živčno zagrizel ustnico. Se tega ne je manjkalo!

Ali kdo bi lahko to bil? ga je greblo. Zda enega, zda drugega od spečih je prebadal izpod nasršenih obrvi. Aleš? — Nak. Skoraj mu ne bi pripisal. Kljub vsem njegovim muham. Sanjalo — le kje bi bil zmožen!... Fonzo?

Opri se je na desnico, se stegnil k rahlo spečemu in mu zapil ostri pogled v obraz; opazovali se je kakor v slutnji preobrnili. Tale bo bržkone! Pa ja — požerli! Ali je pohlepno buljil snoči v tiste tri kose! Nalašč sem se naredil, kakor da ne vidim... Potlej pa se nerganje zavoljo našitka! Falot — tudi tega bi bil zmožen! Vzdignil se je na noge, se nagnil k Fonzi in ga zviška, ne rahlo, potresel za ramena. S pretečim glasom je terjal odgovor: — Poba — kje je meso?

Fonza je počasi odprl krmeljave oči in zabodeno pogledoval okoli sebe, kakor da se nikakor ne more do kraja zdramiti.

Ratitovskega je obranilo dražilo. Vse kar je prav — ta spak mi pa predsedal se je pridušil. Nisem večerajšnji — na podobnega kalina pa se nisem naletel!... Ali pa si le hoče pridobiti čas za izmislek? — Si slišal? Si ti požrl meso? se je v drugo zadrl nadenj.

Zona je spreletavala ubogega Fonzo. Ja kaj mi bo hudi komisar storil? Mrzlično je iskal izhod iz zagate. Da srečaš medveda v hosti, naredi se mrtvega — ničesar ti ne bo storil! Takisto je za šilce rad razkladal rajniki Anželj! Na to modrovanje vaškega berača se je zdajci domislil. Ja, to me bo rešilo! Potrudi se je na vso moč, da bi pritižil, kako mu toče srce; zavrl je igro obraza in z glasom kar se je dalo brez barve je spravljal iz sebe: — Požrl... meso?... Jaz da sem požrl meso... meso ga sem požrl?... Na-a... jaz ga še nisem... Bi dejal... kaj pa... kaj pa... ja, da je bila žival?... Ja, da je lisica meso požrla?

Ratitovski je ob nezasišanem izgovorjanju zaripnil v obraz in žile na bikovskem vratu so mu nabrekli. — Norec! se je zadril. — Ta tvoja lisica je šmentano previdna! Nahrtnik je lepo razvezala in nazaj zavezala, da ne bi kaj opazil, jeli? E, zdaj vem zagotovo, da si bil ti!... Razsrjeno je še pribil: — Za več dni je bila hrana! Svoj čas smo poznali ta tolikšno malopridnost le eno: kroglo! Tudi tebe bi bilo treba ustreliti!

Ko je zaslišal grozeče besede, je Fonza odrevenel. Krčevito je stiskal pesti, drhtljava okrog ust ni mogel več premagovati in podplutih oči je časek buljil v Ratitovskega. Nato pa je togota bruhnila na dan. Planil je kvišku, se zagnal v komisarja in ga začel suvati s pestmi in nogami, kamorkoli je priletele, ne da bi bil pomislil, kam ta izbruh vodi. Udarce je spremljalo nazarensko vrščanje, čudna zmes srda in strahu: — Ti, ti... ti me češ ustreliti... ne... ne boš me ne... na... na... na...!

Ratitovskega je tako iznenadilo, da se skrajza udrihanju sploh ni upiral. Ko pa je prišel k sebi, je besen zajel sapo, zgrabil Fonzo za roke in ga začel pritiskati k tlemi; tršat kot je bil vendar sam ni zmožal podivjanega slabosti. Sele ko je prisloko na pomoč Aleš, ki se je bil med prepričkom zbudil in zaprepačeno opazoval prizor, sta z združenimi močmi ukrotila otepajočega se obsedenca.

Ratitovski mu je še primazal par krepih. To je fanta ohladilo. Kakor hitro ga je bila prej lhta popadla, tako naglo se je zdaj podelila. Briga, da morebiti le ni ravnal najbolj prikladno, mu je napolnila drobno glavico. Tako in tako v kaši — pa sam nad hrusta! si je očital. Pod bremenom črnih slutenj je klecnil v sneg, preplašeno pogledoval nazgor po namršenem komisarju ter trepetaje čakal na usodo.

Ratitovski ga je še nekaj trenutkov gledal izpod čela, potem pa se je obrnil proč, ne da bi kaj dodal. Srditost mu je popuščala. Samo povesena kota ust sta izdajala, kako iz globočin srca prezira premaganca. Kdo se bo dajal z omejenecem — pa ne vidi daj ko do konca nosi! je sklenil.

Le Fonzo puško, ki je s kopitom zasajena v sren tičala zraven ležišča, je še pobral. Delček časa je omahoval. Tri so pač preveč za enega! Odlučil se je: snel si je Aleševo karabinko in jo podal lastniku. — Na, vzemi! je rekel odsekan. Z obličja pa se je bralo, da ima še nekaj na jeziku. Omalovaževalno je vnovič ošinil Fonzo; le-ta se kar ni mogel pobrati, saj mu ni šlo v glavo, da se mu nič hujšega ne bo zgodilo.

Aleš — boljši si pa le kakor ta! je pribil. Nato si je nataknil odvzeto puško navzkriž čez pleča in že odkorčal, a se je spet premislil. Stopil je nazaj do Aleša, namignil na čepečega in šepnil: — Popazi nanj — da ne napravi neumnosti!

Aleš ni rekel nobene. Oči pa so se mu zasvetile, ko je prijel za karabinko, levica mu je kar sama pogladila pekoče mrzlo kovino. Ni vedel, kam bi s prekipevajočo srečo. Pogled mu je splaval v višave. V mladem jutru je spočito nebo tam na vzhodni strani bohotno rdelo; in zadelo se je mladencu, da se vitke jele vrh strmine prav njemu razkazujejo v razkošnih oblacihih iz lesketajočega se ivja. Ta čas se je počutil svežega kot že davno ne.

— Gremo! Trezen komisarjev glas ga je predrnil iz zamaknenosti. (NADALJEVANJE)

Teško je spraviti v kratak članek človeško življenje, dolgo 72 let, posebno če je ta človek živel burno življenje revolucionarja. Če velja to za koga, potem prav gotovo velja za mlinarja in kmeta Franca Jereleta iz Sentjerneja.

Ko se spominja svoje najzgodnejše mladosti, ne more mimo vzrokov, ki so ga pripeljali, da je zelo zgodaj, komaj dvanajstletnik, začel dvomiti o takrat še nedotakljivih resnicah.

Njegov oče je bil zelo strog in hudo veren, zato je sina silil z versko vzgojo. Obenem pa je bil oče tudi strasten zbiralec raznovrstnih knjig. Tako je sin v domači hiši imel možnost prebirati raznovrstna dela z raznih področij. Tudi prepovedani »Gospodin Frano« in »Macherjev »Rim« sta mu prišla v roke.

Leta 1915 so ga kot osemnajstletnika mobilizirali v avstroogrsko vojsko, v znani 17. pehotni polk »kranjskih Jančev« v Ljubljani. Čez nekaj tednov so jih poslali v Ptuj, maja 1915 pa so ga — kakor toliko drugih — poslali na soško fronto kot pripadnika 157. domobranskega bataljona. Ze takrat je imel v seznamu označbo, da je politično sumljiv, zato so mu pregledovali pošto s posebno prizadevnostjo, kar mu je nekaj kasneje povedal poročnik Albert Čok. Z njim sta se tudi dogovarjala, da bosta ušla čez fronto in se vdala Italijanom. Smrt Čokovega očeta je to prepričala, Jerele je vzdržal na Doberdolu in sv. Mihaelu prve štiri italijanske ofenzive, nato pa si je po 14 mesecih, ki jih je prebil na bojišču, pomagal s pretvarjanjem, da je bolan, v zaledje. Obredel je vrsto bolnišnic, bil je v Novem mestu in Judenburgu, Celovcu, nazadnje so ga kot nesposobnega za frontno službo uporabljali za nabaviljavca. Tako je videl precej sveta, saj so ga pošiljali v razna mesta avstroogrskega carstva. Leta 1917 je prišel domov na dopust in se brž spoprijateljil z ruskimi ujetniki. Pomagal jim je in jim dajal za pijačo. Nekoč so zapeli nekaj revolucionarnih

pesmi, ki so jih znali iz revolucije leta 1905. Zaradi tega se je znašel pred vojnim sodiščem v Ljubljani; rešil se je tako, da se je javil na fronto. Toda spet mu je uspelo, da se je temu izognil. Bil je ves čas doma, izigral je predpise in izkoriščal nered, ki je bil že zavladal v državi. Tik pred razpadom monarhije so razgnali fantje orožnike, in seveda brez Jereleta ni šlo...

Po razpadu pa se je skupaj z drugimi peljal v Ljubljano po orožje, ustanovili so narodno stražo. Potem so razbili šod, ki naj bi ga bil vodil nadporočnik Pogačnik kot načelnik narodne vlade Slovenije. Kasneje se je moral zaradi tega zagovarjati pred sodiščem v Radovljici, ker je prišlo do prerivanja in pretepanja. Pogačnika so s shoda spodili kot nekdanjega avstrijskega priganjaka.

Ob začetku bojev na Korškem pa je Jerele skupaj s sedmimi Sentjernečani odšel

BOREC ZA SEVERNO MEJO, KOMUNIST IN PARTIZAN

kot prostovoljec v Ljubljano. Nosili so veliko zastavo. S 1. legijo bi bili morali na Korško, pa Pogačnik niso hoteli prisesti. Zato so šli brez prisege z 2. legijo. V njej je bila ustanovljena »naskočna četa« po zgledu nekdanjih avstrijskih jurišnih bataljonov. Jerele je bil zraven, udeležil se je bojov okoli Področice. Napravili so nekaj drznih akcij v sovražnikovem zaledju. Po umiku je bil na Jesenicah, nato se je udeležil ofenzive proti Borovljam.

Ko je spoznal, kako nespodobno vodstvo imajo in videl vrsto napak do ljudstva in vojakov, je zahteval kot prostovoljec, naj ga odpustijo iz vojske. Radi so mu ustregli kot večjemu nezadovoljstvu. Prišel je domov...

Gostilničar Majzelj iz Sentjerneja se je vrnil iz Rusije in veliko govoril o revoluciji. Jerele se je rad družil z njim. Veliko so govorili o politiki in kmalu je nastalo v Sentjerneju »komunistično jedro«. Po vukovarskem kongresu je po pooblastilu tovarišev odšel Jerele v Ljubljano in se seznanil s takratnimi voditelji komunistov. Na nekem posvetovanju v delavskem domu na Novem trgu 2 v Ljubljani so Jereleta sprejeli v KP. Vrnil se je v Sentjerne in odnesel s seboj članske izkaznice za okoli 300 komunistov.

Po prepovedi delovanja komunistične stranke in zakonu

o zaščiti države so morali začeti delati tajno. Pri volitvah je bil Jerele na listi neodvisne delavske stranke izvoljen za občinskega odbornika, pa so mandat razveljavili. Ob Leninovi smrti je razobesil rdečo zastavo in se znašel čez nekaj dni v zaporu. Leta 1936 je bil spet 6 tednov v zaporu in 1941 so ga tudi aretirali, vendar ga je orožniški komandir Kambič (ki je padel 1943 kot poveljnik Vzhodnodolenjskega odreda) na lastno pest izpustil.

Leta 1941 je bil med prvimi, ki so organizirali OF. Dne 14. marca 1942 so ga Italijani aretirali, čez nekaj časa je bil v Ljubljani obsojen na 5 let konfinacije. Prestajal jo je na Ustici, zadnje mesece pa v taborišču Renicci. Dne 14. septembra 1943 je skupaj z drugimi pobegnili in se prebil domov, v glavnem peš. Dne 4. oktobra 1943 je prišel v Sentjerne in se že naslednji dan javil rajonskemu odboru in komiteju. Opravljal je do konca vojne pomembne naloge. Nazadnje je bil v oddelku za trgovino SNOS.

Iz hiše je bilo 6 partizanov. Žena je bila v zaporu, po italijanski kapitulaciji so jo izpustili, pa si ni upala vrniti domov, ker bi jo bili domobranci ubili. Nazadnje je bila na Jesenicah in je tudi tam po svojih močeh pomagala partizanom. Doma so bile le tri hčerke, najstarejši je bilo 9 let. V hiši so bili Nemci in domobranci, ki so vse, kar se je dalo, odnesli ali uničili...

Se vedno krepak in čil, z neverjetnim spominom in zelo razgledan, se Jerele, ki je medtem vzgajal svoje številno potomstvo v napredne ljudi, rad spominja preteklosti, čeprav je bila večkrat zanj grenka in bila razočaranj ni manjkalo. Kljub temu pa ni izgubil zaupanja v ljudi, ki si v veliki večini želijo to, za kar se je on potegoval vse življenje. MP

Športno srečanje invalidov na Reki

Ze deveto leto veže športnike-invalidne iz Ljubljane, Zagreba, Reke in Pule pristrčno športno tovarštvo. To pot so bili organizatorji tradicionalnega tekmovanja Rečani. Srečali smo se 26. maja na Reki. Bilas je 125 invalidov športnikov. Tekmovanje je vsako leto prirejeno v počastitev osvoboditve teh mest. Letošnjemu tekmovanju so se priključili tudi športniki iz Pule, ki bodo našli sodelavci.

Tekmovalci so se pomerili v štirih disciplinah: v kegljanju, šahu, streljanju in balinanju. Keglaške ekipe so nastopile v borbenih partijah po deset mož. Prav vsi kegljači so si prizadevali za čim boljši uspeh, saj je bilo do zadnjega lučaja težko uganiti, kdo naj bi bil zmagovalac. Keglači z Reke so osvojili prvo mesto s 567 podrtimi keglji; sledi Zagreb s 566, Pula s 564 in Ljubljana s 547 podrtimi keglji. Keglači iz Ljubljane so že nekaj časa v krizi.

Ljubljanska šahovska ekipa je nastopila v močni sestavi. Toda Zagrebčani kakor tudi Rečani so v začetku zaigrali bolj premišljeno in tako zanesljivo zmagali. Šahisti iz

Zagreba so zasedli prvo mesto, sledijo Reka, Ljubljana in Pula. Streleške ekipe so prav tako tekmovale po stopnjah invalidnosti. Ljubljanski strelci so v hudi konkurenci kljub visoki povprečni starosti zasedli prvo mesto. Od 800 možnih krogov je Ljubljana dosegla 611, Zagreb 583, Pula 547 in Reka 507 krogov.

Za tekmovalno disciplino balinanj je bilo največje zanimanje; saj je ta šport na Reki zelo priljubljen. Balinarij Reke so zmagovalci, drugo mesto pa je zasedla Ljubljana, tretje in četrto pa Pula in Zagreb. V skupnem plasmaju je Reka dosegla 12 točk, Zagreb 11, Ljubljana 10 in Pula 7 točk.

Vinko Bovcon

Potovanje na Rab

V sodelovanju z republiškim odborom Zveze združenj borcev — komisijo za politične zapornike, internirance in deportirance je SAP Ljubljana pripravil ob 25-letnici osvoboditve internirancev iz zloglasnega taborišča, potovanje na RAB.

Program potovanja:

— 7. septembra 1968 odhod iz Ljubljane do Reke, nato da

lje ob jadranski obali do Jablanca, od koder je prevoz s trajektom na otok Rab.

— 8. septembra 1968 odhod z avtobusom v Kampor — nekdanje taborišče, kjer bo srečanje slovenskih in hrvatskih internirancev ter svečana komemoracija. Po končani komemoraciji vrnitev v Rab, a po kosilu povratek s trajektom v Jablanec ter po jadranski cesti do Reke in v Ljubljano.

Prijave sprejemajo vse poslovalnice SAP do 10. avgusta 1968 z vplačilom akontacije v višini 50 N-din.

OBISK GONARSA, VISCA IN RENICIJA

V sodelovanju z republiškim odborom Zveze združenj borcev — komisijo za politične zapornike, internirance in deportirance, je SAP Ljubljana pripravil ob 25-letnici osvoboditve taborišča tridnevno potovanje z avtobusi v Italijo in sicer v Gonars, Visco in Renicci.

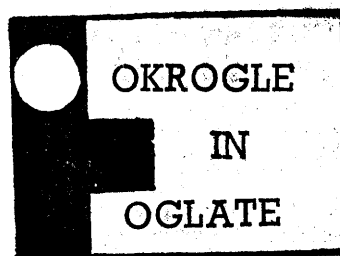
Program potovanja:

— 7. septembra vožnja iz Ljubljane do Gonarsa in Visca. Po postanku nadaljevanje vožnje do Trevisa in Padove, kjer je postanek, nato dalje skozi Ferraro, Bologno v Firence, kjer bosta večerja in prenočišče.

— 8. septembra nadaljevanje vožnje po »sončni« avto cesti do Arezza, od tu do taborišča in pokopališča Renicci. Po končanem ogledu bo nadaljevanje vožnje prek Apeninov v pobratinsko mesto Ljubljane: Pesaro. Ogled mesta, večerja in prenočišče.

— 9. septembra odhod v Ravenna, kjer si bodo udeleženci potovanja ogledali mozaike in nato nadaljevali vožnjo v Benetke. Po ogledu zanimivosti v tem mestu vrnitev v Ljubljano.

Prijave sprejemajo in dajejo podrobnejše podatke vse poslovalnice SAP do 10. avgusta 1968.

»Dobro komik je lahko samo zelo resen človek.« je odgovoril v neki anketi angleški komediograf (pisec komedij) Peter Ustinov.

»Globlje ko smeh. Literarni kritik »Timesa« pravi o novih delih humoristične literature: »Pravi humor ne izvira iz glave, pač pa iz srca. Pravi humor ne žali, marveč je prisrčen, ne povzroča režanja, marveč osmeh, ki je nekje globlje ko smeh.«

»Gospodarni uvoz... V Glasu Slavonije je bil objavljen tale dogodek: Neki naš človek se je nedavno mudil v tujini in je tamkaj kupil prelepo porcelansko posodo. Ko je na meji plačal carino, je izračunal, da so skupni stroški nakupa in carine za kupljeno posodo znesli 60.000 starih dinarjev. Cariniki so ga mimogrede opozorili: »Vidite, kaj je z drobenicami črkami tule napisano? Berite: Made in Jugoslavija, Titov Veles. Zunan ste kupili blago — naše proizvodnje.« Obup našega someščana se je še stopnjeval, ko je prišel v mesto, kjer je prebival, in videl, da stane v domači trgovini prav tako posode — 35.000 starih dinarjev. Edino, kar ga tolaži, je zavest, da ima — uvoženo posodo! Domačin je prepovedal obračati krožnike in brati, kaj je tamkaj napisano...

»Teško bo našel posnemalca... Anton Matijašič iz Pulja, Stigliceva 11, je povabil »Lutajučega VUS« (poročevalca Vjesnika u srijedu), naj ga pride obiskat. Matijašič zatrjuje, da se »z lahkoto« obrne »s pravo sekiro domače proizvodnje«. Hkrati poziva morebitnega tekmeča, ki bi bil voljan obrniti se s sekiro, naj se zgasi v Pulju pri njem. »Lutajučega« pa prosil, naj se udeleži tekme v »britju s sekiro« kot razsodnik. Ali se bo kdo odločil?

»Iznajdljivi profesorji... V osiškem Glasu Slavonije lahko preberemo tudi tole: Učenci neke slavonske šole so obirali koruzo, da bi zaslužili denar za nakup televizorja, ki bi ga postavili v svoje prostore. Ko so zaslužili dovolj denarja, so ga dali profesorjem in jih zaprosili, naj jim kupijo televizor. Profesorji so televizor zares kupili in ga postavili v učiteljsko soborčnico... Profesorji so nedvomno spoznali, da je bilo boljše napraviti tako kot obratno: da bi namreč profesorji obirali koruzo, televizor pa bi dalj dijakom.

»Po možnostih posmeha je moč izmeriti razpon svobode.« je napisal poljski satirik S. J. Lec.

»O oblastnikih... Sovjetski pisatelj Vladimir Solouhin je objavil v knjigi Jesensko listje zbirko duhovitih misli. Naj navedemo eno: Zgodovina nas uči, da si človek, ko se polasti oblasti, prizadeva odstraniti iz svoje bližine ljudi, ki so mu pomagali, da si je osvojil oblast. To je razumljivo. Boljša je — gledano z njegovega stališča — imeti okrog sebe ljudi, ki ti kaj dolgujejo, kot take, ki jim kaj dolguješ ti.

»Tudi hlače... V stolpcu angleškega časnika Sunday Times »Iz odlične družbe« je bilo objavljeno poročilo o neki športni prireditvi: »Princ Charles je bil popolnoma športno običen: odpetja srajca, hlače prav tako...«

»Socialistični baybav... Neki ameriški senator se je »zavzemal za več gospodarskega načrtovanja ter je dejal: »Če kot poslovniki človek uspešno vodi kakšen dolgoročen posel, te razglasijo za genija, če pa si v vladi, pa se lotiš kakšnega gospodarskega načrtovanja, te pri priči razglasijo za — socialistično!« Kaj hujšega?

»Odkritostnost ali kaj? Neki nov član britanskega parlamenta je dejal, ko je prvič spregovoril v spodnjem domu: »Jaz sem bil vse svoje življenje deloven človek — vse do trenutka, ko sem stopil v ta viski dom...«

»O gospodarskih razmerah v Zahodni Nemčiji. Generalni direktor podjetja Volkswagen Heinrich Nordorf je rekel na sestanku avtomobilskih proizvajalcev: »Dejstvo je, da mi vsi — od najvišjega funkcionarja do poslednjega zasednika — živimo čez svoje razmere. To ne more trajati večno. Gotovo je, da se nam bo to nekoč maščevalo.«

Ljubljana, Celje, Maribor, Beograd, Novi Sad, Skopje, Zadar, Osijek

SAP RENT A CAR
LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 34
TELEFON 315-353
NAJRAJE IMAMO PLAČILO V DINARJIH

DOBRO JE,
ČE VESTE

V Jadranskem morju živi šest vrst gospodarsko koristnih školjk. Za prehrano sta najkoristnejši kamenica (ostriga) in jedlina školjka (dagnja). Meso teh školjk je bogato z beljakovinami, ogljikovimi hidrati, rudninskimi snovmi in z vitamini A, B, C in D. Meso kamenice uživamo presno (surovo), dodajamo pa mu ponavadi citruse. Tudi meso jedline školjke (dagnje) lahko uživamo surovo, najpogosteje ga uživamo z rižem. Tudi meso drugih školjk je užito.

Kislo zelje je skoraj na vseh celinah pomembno živilo. Med kisanjem zelja ustvarjajo mlečne bakterije iz sladkorja, ki ga uporabljajo kot prehranjevalno snov. Mlečno kislino. Le-ta se po kalorični vrednosti prav malo razlikuje od sladkorja. V zelju je 1 do 1,5 odstotka mlečne kisline. Mlečna kislina deluje zelo ugodno na prebavne organe. Kislo zelje vsebuje poleg drugih hranljivih snovi precejšen odstotek azotnih sestavin. Zelje je pozimi zelo pomembno živilo tudi zaradi tega, ker vsebuje vitamine: C, in sicer 50 mg na 100 gramov, B in nekaj provitamina A. 1954. leta so izločili iz kislega zelja neko sestavino, ki uspešno deluje proti ulkusu (razjedi); vzdeli so ji naziv — vitamin U. Kislo zelje je koristno živilo tudi zaradi mineralnih snovi: kal-

ESESOVC — VOJAKI SMRTI

VIDEL SEM JIH UMIRATI

Po zapiskih Kurta Gersteina, imenovanega »božji vohun«, Gerstein je bil nasprotnik nacizma in Hitlerjev režim ga je pred izbruhom druge svetovne vojne spravil v ječo. Potem je vstopil v SS, da bi pozneje lahko pričal o grozodejstvih v lagerjih. Umrl je leta 1945 v Parizu: zadavili so ga gestapovci, ko je bil z njimi v zaporu. Pričujoči zapiski so iz koncentracijskega taborišča Auschwitz.

Nekega jutra so mi pred sedmo uro sporočili: »Čez deset minut pride prvi konvoj!« In res je čez nekaj minut prišel prvi konvoj iz Leopola: 45 vagonov s 7500 ljudmi, med katerimi jih je 1450 že umrlo med prevozom. Skozil zamrežena okenca je bilo videti strašno blede in prestrašene otroške obraze. V njihovih pogledih je bil divji strah. Potem možki in ženske. Vlak je zapeljal na postajo: 200 Ukrajincev je odprlo vrata ter začelo z biči izganjati ljudi. Iz velikega zvočnika so doneli ukazi: »Slecite se do gola, odložite tudi zobne proteze, naočnike itd. Pri vratih odajte vse predmete, ki so kaj vredni.« Potrdil in pobotnično nislo izdajali. Čevlje so morali zavzeti po parih, sicer na 25 metrov širokem kupu ne bi bilo mogoče ničesar najti. Potem so

ženske in dekleta poslali k »frizerju«: s škarijami jim je naglo ostrigel lase in jih stlačil v vrečo. Unterscharführer SS, ki je bil dežurni, mi je rekel: »Tole je za ne vem kakšne posebne namene, mogoče za podmornice, ter naprave za hermetično tesnenje.«

Potem se je sprevod začel premikati. Možki in ženske, pred katerimi je šlo lepo deklet, so popolnoma goli in brez zobnih protez in naočnikov morali po cesti. S kapetanom Wirthom sem stal pri zaporu, postavljeno med plinskimi celicami. Matere z dojenčki v naročju so se obotavljale, postale, potem pa stopile v celico smrti! V kotu je stal esesovec, ki je z rezkim glasom govoril: »Nič se vam ne bo zgodilo! Razširili si boste pljuča! Inhalacija je potrebna, da bi se izognili bole-

ni in epidemijam!« Nekdo je vprašal: »Kaj pa bo potem z nami?« Dobil je odgovor: »Moški bodo seveda morali delati, gradili bodo hiše in vojaške ceste. Ženskam ne bo treba delati, če ne bodo hotele. Lahko pa bodo pomagale pri domačih delih in v kuhinji.« Za nekatere obsojence na smrt so te besede pomenile upanje, tako da so mirno naredili tistih nekaj korakov do plinskih celic. Večina pa je vedela, za kaj gre. Vonj je bil naznanil njihovo usodo. Potem so stopili po stopnicah in vse videli!

Videl sem matere z otroki na prsih, drobnimi, golimi otroki, videl sem odrasle moške in ženske, vse po vrsti gole, kako se obotavljajo, potem pa stopajo v plinske celice. Potiskali so jih ljudje, ki so bili z njimi in po katerih so toliko esesovci s svojimi biči. Večina ni rekla niti besedice. Stredsetletna Zidinja je z ognjem v očeh zahtevala masčevanje nad morilci za kri, ki je tu preletela. Kapetan Wirth jo je nekajkrat udaril z bičem po obrazu, potem pa so jo potisnili v celico.

Veliko jih je molilo. Molili sem z njimi. Naslonil sem se na zid ter kričal po masčevanju. Prosil sem njihovega in svojega boga, naj jih masčuje. Hotel

ora
najboljša ta hip!

sem z njimi v celico, hotel sem umreti z njimi! Tako bi pozneje našli v plinski celici truplo esesovskega oficirja. Zadevo bi vzeli kot nesrečo in hitro bi bila pozabljena. Vendar tega nisem mogel storiti. Čakati sem moral, gledati sem moral, zakaj tudi poročati sem moral o vsem, kar sem videl.

Celice so se napolnile. »Dobro zaprite!« je ukazal kapetan Wirth. Obsojenci na smrt se niso mogli niti zganiti; esesovci so napolnili celice, kakor so le mogli. Vrata so se zaprla. Drugi so čakali zunaj — goli. Slisal sem: »Tudi pozimi je tako.« Rekel sem: »Toda saj lahko pomro.« Neki esesovec mi je odgovoril v svojem narečju: »Seveda, zato pa so tukaj.« Šele tedaj sem doumel, zakaj se ves kompleks imenuje »Heckenholtova« ustanova. Heckenholt je bil človek,

ki je upravljal z dieselskim motorjem, majhen tehnik, obenem pa tudi konstruktor naprav. Obsojence naj bi zadušili z izpušnimi plini dizelskega motorja.

Toda dizelski motor ni deloval. Pristopil je kapetan Wirth. Videti je bilo, da je zelo nestrpen, ker se je to pripetilo ravno danes, ko sem jaz tukaj. Vse sem videl. In čakal. Meril sem čas. 50 minut. 70 minut. Motor ni vžgal. Ljudje so čakali v plinskih celicah. Zaman. Slišati je bilo, kako jokajo, kako stokajo... Kapetan Wirth je nekajkrat udaril z bičem Ukrajince, ki je pomagal Heckenholtu. Čez dve uri in 49 minut je motor zabrnul.

Dotlej so ljudje čakali v štirih celicah: 750 ljudi v celicah, katerih vsaka je merila 25 kvadratnih metrov. Minilo je še 25 minut. Mnogi so bili že mrtvi. To je bilo mogoče videti skozi okence, ko so za trenutek prižgali električno luč v celici. Po 28 minutah so bili nekateri še živi. Naposled so bili po 32 minutah mrtvi prav vsi!

Nekaj mož iz Arbeitskomande je odprlo lesena vrata na drugi strani. Zidje so bili in obljudili so jim svobodo ter določen odstotek od vrednostnih predmetov, ki bi jih našli pri svojem strašnem opravilu.

Mrličji v celicah so bili trdi, stisnjeni drug k drugemu kot bazaltni stebri. Vmes ni bilo toliko prostora, da bi kdo med njimi lahko padel. Celu v smrti je bilo mogoče prepoznati sorodnike. Stiskali so se za roke, tako da jih je bilo težko ločiti, ko so praznili celice. Trupla, umazana od znoja, krvi, blata in urina, so metali ven. Trupelca otrok so »letela« po zraku. Nihče ni smel izgubljati časa, biči Ukrajincev so udarjali po možeh iz Arbeitskomande. Dva ducata dentistov s kleščami je odpiralo usta mrličev in iskalo zlato. Mrličji z zlatimi

Obersturmführer SS Kurt Gerstein

zobni so bili položeni na levo, drugi na desno. Drugi dentisti so hodili za prvimi ter ruvali zlate zobe.

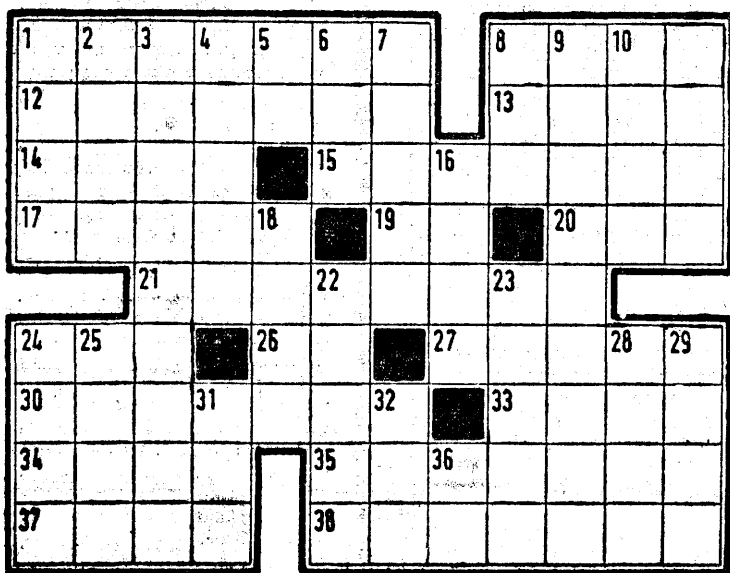
Kapetan Wirth je tekal okoli. Bil je v svojem elementu. Može iz Arbeitskomande so skrbno pregledovali trupla in iskali zlato, briljante in druge dragocenosti. Wirth mi je zavpil: »Poglejte no malo te škatle, polne zlatih zob! To blago je od včeraj in predvčerajšnjim!« Potem mi je rekel s surovim glasom: »Ne boste verjeli, koliko zlata, briljantov in dolarjev najdemo vsak dan. Pridite pogledat!« Peljal me je k zlatarju, ki je moral knjižiti to »bogastvo«, in mi vse pokazal. Pokazal mi je tudi nekdanjega direktorja neke berlinske veleblagovnice in kapetana iz cesarske avstrijske vojske.

Gola trupla so odnesli na lesenih nosilnicah in zmetali v skupne jame, dolge sto in široke dvajset metrov. Nanje so zmetali deset centimetrov debele plast peska, tako da je sem ter tja še štrlela iz njega kakšna glava. V neki jami sem videl Zide, ki so brskali med mrličji. Zvedel sem, da zaradi malomarnosti pri prihodu vseh ni so slekli. Zato je bilo pozneje treba zbrati vse, koščke blaga ali dragocenosti, ki bi sicer končale v jami.

Kapetan Wirth me je prosil, naj v Berlinu nikar ne predlagam sprememb v njegovih napravah: naj ostane vse tako, kot je.

(Nadaljevanje prihodnjic)

KRIŽANKA

ljubke vodne živali severnih morij, 24. čoln za reševanje gotskih ponesrečencev, 26. podredni veznik, 27. ilegalni priimek Filipa Kumbatoviča, ki je bil eden od zastopnikov književnikov pri izvršnem odboru OF, tudi aktivni partizan, 30. znamenje čevljev, ki ima trgovin tudi v Ljubljani, 33. domače moško ime, 34. rastlina, ki daje »sladko« pljučno, 35. ruski pesnik, pristaja revolucije, nazadnje pa je napravil samomor (Sergej Aleksandrovič, 1895 do 1925), 37. isti, isto (lat.), 38. otok na Donavi, nasproti Oršavi v Romuniji s starim gradom.

Navpično: 1. človek, ki veliko govori, a malo pove, 2. jutranja padavina, 3. kraj na Soteski, kjer bo letos proslava v spomin velike bitke pred 25 leti med partizani in sovražniki, 4. nekdanji upravni teritorij, 5. kem. znak za molibden, 6. vrsta vrbe, 7. prečni drogovi v kozoletu, 8. drugo ime za mesto Turku na Finskem, 9. pesmica, popevka, 10. zavetje, zatočišče, 11. romanc franc. naturalista Emila Zolaja, 16. okolično vozilo, 18. ilegalno ime revolucionarja, politika itd., ki je letos praznoval 70-letnico, 22. prihod Save pri Jasenovcu, 23. ljubkavalno moško ime, 24. spisi, 25. rebrasta bombažna tkanina, 28. reka, ki se pri Rio de Janeiru zlije v morje, 29. stare mame, babice, 31. kratka mariborske tovarne, 32. pevec v stari Grčiji, 36. avtomobilska oznaka Sarajeva.

Rešitev prejšnje križanke:

Vodoravno: 1. Zalar, 6. Godina, 12. Ilirec, 14. smirek, 15. homonji, 17. Avila, 18. Eden, 19. Lesnina, 21. ris, 22. Kent, 23. na, 24. Lj, 25. ponjava, 27. pp, 29. MO, 30. Čana, 31. Kil, 32. Pahlavi, 34. Sara, 35. perla, 36. Acklins, 38. Eskimi, 40. Ararat, 41. stanar, 42. Skoti.

Vodoravno: 1. ilegalno ime Janca Marja, ki je bil sprva partizan, pozneje pa vodja »Črne roke«, 8. skupni naziv za grupo narodov in jezika v Gani, 12. ena izmed partizanskih brigad, ki je v glavnem delovala na Primorskem (ime po narodnem heroju), 13. naziv za prostor v Rogu, kjer je bil glavni štab NOV in POJ (imel je številko 20), 14. pripadnik politične stranke v nekdanji Rusiji, 15. ime češkega kompozitorja Dvořaka (1854–1904), 17. kraj pri Novi Gorici, 19. kem. znak za tantal, 20. pod, 21.

12. SEPTEMBER 1944

Prvi dan v taborišču smrti Jasenovac.

Bil je že pozen večer, ko so nas prignali kot živino na klavnico v taborišče in zgneli v podstrešje stare opekarnice, da tu prenočimo. Na tleh, okrog debelega opečnega tovarniškega dimnika, se nas je gnetlo največ. Stari taboriščniki, ki so tu imeli eno izmed svojih boriš, bivališ, so spali zadaj na pričinah, enonadstropnih boksih. Premetavali so se na ležiščih, stekali in kleli v snu.

Ležim v prahu na golih tleh. Okrog mene so znojna, nemirna telesa mojih sotrpov. Ležijo kot pobiti, strti od strahu.

Jasenovac je bil za vse pekel trpljenja, groze, ubijanja, klanja nedolžnih, katerih edini greh je bil, da so ljubili svojo domovino. In zato so zdaj tu...

Nočno tišino je od zunaj pretrgal krič. Za njim drugi, tretji in vse več jih je bilo. Morda sto in več. Strah nam

ko zasveti luna izza temnih oblakov, zabliška nož v rokah. Kaj delajo z njimi? Od kod kriki? Temna slutnja, ki se poliblne v mojih, ta čas skoraj onemoglih možganih, je grozna, da se mi razširijo zenice in buljim v temo kot norce brez besed.

V klavnico jih vodijo, psi, prekleli... —

Zrtvam zvezujejo roke na hrbtu z žico. S silo jih spravljajo v vrste. V vrste po štiri. Temu ali onemu se zdaj pa zdaj, ko pride na vrsto, utrga iz prsi krič, pridružen vzkihi, glas po življenju, ki pa kmalu zamre... Blisk noža in vsega je konec. Ostali v vrstah oneme. Pogreb belih teles krene naprej. Pogreb živih, golih

teles... Okrog njega pošastno plešejo ponoreli ustaši z noži in vpiljejo:

— Hura! Zda se bomo napili komunistične krvi! —

Pošastno kričijo, norijo in z noži zabdajo ter priganjajo strte, gole in nemočne ljudi v hitrejši korak, ki jim je že skoraj odpovedal. Ta pošastni pogreb je počasi utonil za vogalom. Tam je savski pristan... Dalje čez Savo pa Gradina... Morišče nedolžnih...

Pijan in omotičen od vsega, kar sem pravkar videl, sem onemogel padel po tleh in blede hude sanje iz dna pekla.

25. DECEMBER 1944.

Zima... Pred tem sta lakota in tifus morila med našimi ljudmi v taborišču Jasenovac. Tako neusmiljeno sta kosila med nami, da nas je bilo vsak dan nekaj deset manj. Celu z množični likvidacijami ljudi so ustaši tisti čas prenehali. Določeno število taboriščnikov mora ostati, da bodo prisilno delali. Se mi, ki smo živali, dalje, smo se nekam umirili. Premirje s strahom. Doklej bo trajalo? Zda pritiska zima vse bolj, a v naših izsušenih telesih ni več nobene toplote, nobenih občutkov. Mrzi te tudi tedaj, ko gledaš smrti v oči in to je še veliko huje kot ta zunanji mraz.

V OBJEMU GROZE IN STRAHU

(Iz neobjavljenih zapiskov iz taborišča Jasenovac)

je stisnil suha grla. Kriki so parali ušesa in telesa so se skrčila, kot da je življenje ta mah zamrlo v njih. In vendar so vsi prisluhnili v noč. — Kaj se dogaja zunaj? Koljejo? Pridejo tudi po nas, ki smo šele prišli?

Kriki groze ne prenehajo. Vmes odmeva živinsko kričanje:

— Naprej, komunistična svinja. —

— Bože moj, kaj sem vam storil? — čujem obupen odziv.

— Mat moja, kje si? Ne daj me... —

— Zaveži, rdeča psica!... —

— Joj, joj, kam... —

V meni se nekaj prelomi in nit misli se pretrga na dnu najhujšega, kar si more zamisliti človek. Tu pod nami je opekarska peč. Vanjo so ustaške zveri metale žive ljudi. To me tako strašno prevzame, da ne morem več ležati. Pri edinem podstrešnem oknu stoji človek. Ne skrbi me, kdo je. Moj strah je močnejši od groze, v kateri so vsi okrog mene otrpili v nemem, toda budnem snu, ki tlači, ubija. Priplazim se do njega, da pogledam, kaj se dogaja zunaj.

Na trgu pred Zvonaro stoji množica na pol golih ljudi. Otroci, žene, možje. Okrog njih skačejo kot popadljivi, pobesneli psi — ustaši. V mraku se zdaj pa zdaj,

sija, kalija, železa. Domnevaajo, da imajo tudi sestavine, ki vsebujejo žveplo ter dajejo kislemu zelju značilen duh in okus, pozitivno vlogo v prehrani.

Približno tretjino svetovne proizvodnje sladkorja pridobivajo iz sladkorne pese. Glavne proizvalke takšnega sladkorja so: ZSSR, ZDA in Poljska. Poprečna vsebina sladkorja v sladkorni pesi znaša 17 odstotkov. Med proizvodnjo pride neizogibno do izgube sladkorja, tako da se pridobi na 100 kg pese okrog 15 kg sladkorja. V melasi, ki se uporablja za industrijsko proizvodnjo alkohola in kvasa, ostane približno 1,1 % sladkorja, v raznih posttranzskih proizvodih, npr. v pesnih rezancih za živinsko krmo (in v drugih odpadkih) pa ostane še 0,8 do 1 % sladkorja.

Rastlinsko mast proizvajajo s jako imenovano hidrogenizacijo rastlinskih olj: sončničnega, sojinega, koruskega in drugih olj. Rastlinska mast je nevtralnega duha in okusa, glede kalorične vrednosti in uporabnosti v človeškem organizmu pa je enakovredna svinjski masti ali jedlinemu olju. Prav posebno važno je, da ta mast ne žaltavi tako hitro kakor svinjska mast ali olje. Zaradi te lastnosti se rastlinska mast čedalje bolj uporablja pri kuhi oziroma pripravljanju raznih jedi, uporablja pa se tudi v živilski industriji.

Jedra iz koščic raznega sadja, npr. češnje, višnje, češnje, marelice, breskve, vsebujejo od 35 do 60 odstotkov mastnega olja, ki ga je moč uporabljati kot nadomestilo za mandljevo olje. Pečke lubenic in dinj vsebujejo do 50 odstotkov mastnega olja. Pečke grozdja, paprike in paradižnika pa vsebujejo do 20 odstotkov takega olja.

1967. leto je bilo v Veliki Britaniji leto razbojnikov. Britanska zavarovalna družba »Security Express« je izračunala, da so razbojniki in roparji v napadih na banke pospravili dva milijona funtov (6.000.000.000 starih dinarjev) in da je bil najden je majhen del naropnega denarja.

•TV 15• izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in knjižarica CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S-dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S-din od 50 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava •TV 15•, Ljubljana Beethovnova 10, priti, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 601-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901 tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

Spim še vedno na opekarni, na prvem nadstropju lesenega boksa. Na predvečer božiča so med nas p.šili novinci, novi izgubljeni. V mojem nadstropju sta dve prazni ležišči. Tako dobim dva od teh, da mi delata družbo čez noč... Sam spim v sredini, onadva ob meni. Eden je inženir, drugi tehnik iz tovarne sladkorja iznad Osijeka. Baje so ustaši ta dan prignali sem nad šeststo svobodoljubnih ljudi. Toda Rdeča armada prodira skupaj z našimi partizani. Pravita, da bo kmalu vsega konec. Naša zmaga je pred durmi...

Oba moja sestanovalec sta s seboj prinesla blazin in odeje. Res, veliko udobje, če imaš kaj takega. Jaz tega nimam. Spim oblečen v kratkem sukniču, pokrit s preklanjano odejo. Ne trpim uši, ki ti v taborišču delajo družbo, da bi iz tebe izpile še tisto malo krvi, ki jo imaš v sebi. Tako se jih oteparam, da nosim večkrat na teden vse svoje premoženje, kar je na meni, v stroj za dezinfekcijo. Moja sosedica se boji, da sem ušiv, ker sem tako borna videza. Vsa zase še tako zavijeta v svoje bogate odeje, jaz sam v sredi pa se skrčim v klobčič kot jež in po prestanem dnevnem garanju padem pod toplo, onemoglo spanje... Ne slišim več niti netopirjev, ki se podijo nad našimi glavami, ne šepeta novih priselcev, ne hropenja in hrčanja starih taboriščnikov.

Ležim sam. Nikjer nikogar... V našem prebivališču nad opekarno nas je bilo sredi 137 taboriščnikov. Kje sta moja nova znanca, kje njuna odeja? Zakaj me nista prebudila, če sem zaspal? Toda to je nemogoče... Tam v kotu, na vrhnem boku, je še živo bitje. Star taboriščnik Joco, ki mi daje znamenje, naj pridem k njemu. Kaj je bilo?... Kaj se je zgodilo?...

Na kratko mi pove vse. Po polnoči so vdrl v naše prebivališče ustaši. Prižgali niso niti luči, temveč samo vplili:

— Ustanite vsi! Poberite svoje stvari, gremo... —

Taboriščniki so se zbudili in ubogali. Le nekateri so se naredili kot da spijo, pa jim ni nič pomagalo. Joco se je pritažil, da ga niso opazili. Doslej je mislil, da je edini preživeli. Pravil mi je še o grozotni noči, božični noči, ki je požrla najmanj petsto naših ljudi, ki so jih ob praznovanju božiča poklali zverski ustaši.

Ko sem mu v skopih besedah povedal, da o vsem tem nič ne vem, ker sem spal kot zaklan, truden, zviti od mraza v klobčič, me je gledal kot čudo iz drugega sveta in kar verjeti ni mogel.

Ko sem prišel v delavnico med tovariše, ki so me prav tako gledali kot prej stari Joco, ker so se bali, da me je požrla pošastna noč, je v meni vzklikala nova moč. Moč masčevanja, ki smo ga kovali z združenimi močmi v naši tajni organizaciji.

MARTEL